

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

21 студзеня ў Палацы Рэспублікі адбылася ўрачыстая цырымонія інаўгурацыі Аляксандра Лукашэнкі.

Для ўдзелу ў ёй картэж Кіраўніка дзяржавы прыбыў на Кастрычніцкую плошчу сталіцы ў суправаджэнні ганаровага эскорту...

ПРЭЗІДЭНЦКАЕ СЛУЖЭННЕ

С. 2

ПРЭЗІДЭНЦКАЕ СЛУЖЖЭННЕ

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1.)

Пад гукі фанфар па дывановай дарожцы, уздоўж якой выстраіліся дзве шарэнгі роты ганаровай варты, Аляксандр Лукашэнка прайшоў да цэнтральнага ўвахода Палаца. Тут, у Вялікай зале, адбылося ўступленне на пасаду новаабранага Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Урачыстая цырымонія транспіравалася па ўсіх нацыянальных каналах Беларусі, а таксама на экранях, размешчаных на Кастрычніцкай плошчы і плошчы Незалежнасці. Магчымасць атрымаваць відэакарты займелі каля 80 тэлекампаній і найбуйнейшых інфармацыйных агенцтваў прыкладна з 60 краін свету.

Пад гукі ўрачыстага марша на сцэну вынеслі Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь, Дзяржаўны сцяг і штандар Прэзідэнта Беларусі. У прысутнасці больш як дзюж з паловай тысяч чалавек, запрошаных на інаўгурацыю — вышэйшых кіраўнікоў краіны, якія прадстаўляюць усе тры галіны ўлады, давераных асоб Прэзідэнта Беларусі на мінулых выбарах, членаў Нацыянальнага сходу, лідараў палітычных партый і грамадскіх аб'яднанняў, рэлігійных арганізацый, прадстаўнікоў СМІ, замежных гасцей, паслоў і прадстаўнікоў міжнародных арганізацый, акрэдытаваных у нашай краіне, — Аляксандр Лукашэнка ўсклаў правую руку на Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь і прамовіў словы прысягі: “Уступаючы на пасаду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, урачыста клянусь верна служыць народу Рэспублікі Беларусь, паважаць і захоўваць правы і свабоды чалавека і грамадзяніна, прытрымлівацца і абараняць Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь, святы і сумленна выконваць ускладзеныя на мяне высокія абавязкі”.

Пасля падпісання акта аб прынясенні прысягі старшыня Цэнтральнай выбарчай камісіі Лідзія Ярмошына ўручыла Аляксандру Лукашэнку пасведчанне Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Як адзначыў Кіраўнік дзяржавы, даючы клятву вернасці Бацькаўшчыне і народу, ён перш за ўсё адчуваў велізарную ўдзячнасць за давер і падтрымку грамадзян, велізарную адказнасць за агульны лёс нацыі. “Давер народа прад’яўляе сёння асаблівы патрабаванні і абавязальнасці. Прымушае быць максімальна адказным і справядлівым кіраўніком як у адносінах да сваіх прыхільнікаў, так і да людзей альтэрнатыўных поглядаў, паколькі сапраўдна дэмакратыя заснавана не толькі на свярджэнні ролі большасці, але і на абароне правоў меншасці”, — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

“Нямала копіяў зламана ў спрэчках пра тое, хто адыгрывае большую ролю ў гісторыі: асоба палітычнага лідара або народ — сказаў беларускі Прэзідэнт. — Думаю, што ісціна палягае не ў прыкрытыце аднаго з гэтых складнікаў, а ў іх згодзе, узаемным даверы і зладжанасці дзеянняў. Менавіта дзякуючы такому адзіству, узаемаразуменню за паўтара дзясятка гадоў мы з вамі зрабілі гіганцкі рывок наперад, паспяхова пераадолеўшы ўсе нягоды і цяжкасці”.

“Наша стратэгічная мэта — вывесці Беларусь у лік лідараў тэхналагічнага і інтэлектуальнага развіцця. Надаць беларускай эканоміцы новы вошлік, мадэрнізаваць яе структуру, а таксама прамысловасць і сельскую гаспадарку на аснове самых перадавых вытворчасцей і тэхналогій, ствараючы стымулы для айчынных і замежных інвестыцый”, — падкрэсліў Прэзідэнт краіны. На яго думку, “нам патрэбна нямала зрабіць для таго, каб наша грамадства ўдасканалывалася, развівалася, а дзяржава стала яшчэ больш справядлівай і клапацівай у адносінах да нашых людзей”.

Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што спаўнае мінулае нашага народа неабходна падмацоўваць маштабнымі здзяйсненнямі сённяшніх пакаленняў. “І тады слова “Беларусь” з павагай загучыць ва ўсім свеце, нашы дзеці і ўнукі будуць жыць у квітнеючай еўрапейскай краіне і ганарыцца тымі старонкамі, якія мы ўпішам у біяграфію нашай Бацькаўшчыны”, — выказаў упэўненасць Прэзідэнт.

Пасля ўрачыстай цырымоніі інаўгурацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у Вялікай зале Палаца Рэспублікі адбыўся канцэрт майстроў мастацтваў нашай краіны, у якім прынялі ўдзел лепшыя беларускія выканаўцы і творчыя калектывы.

Паводле паведамленняў
Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

19 студзеня ў Інфацэнтры “Культура-інфа” адбылася прэс-канферэнцыя, прысвечаная сёлетняму працягу акцыі “Культурная сталіца Беларусі”, ініцыяванай летась Міністэрствам культуры краіны.

Прэзентацыя Культурнай сталіцы Беларусі-2010 — Полацка — прыцягнула шмат увагі мінчан. Для многіх з іх мерапрыемствы, што арганізавалі палачане ў Мінску, сталі новага і невядомага пра найстарарэжымейшы горад краіны. Без сумневу можна сказаць, што ён быў прадстаўлены ва ўсёй сваёй прыгажосці.

У час канцэрта-прэзентацыі.

Адчуць подых даўніны гэтымі днямі дапамагла “Выстаўка аднаго скарбу” ў Нацыянальным гістарычным музеі. Полацкія музейшчыкі падышлі да справы творча: вернісаж распачаўся экскурсам у гісторыю горада... пад гукі музыкі. Скарб з залатых упрыгажэнняў IX—X стагоддзяў стаў для супрацоўнікаў запаведніка цудоўнай знаходкай напрыканцы мінулага стагоддзя. У адной з залаў НГМ у Мінску сабралася шмат ахвотных пабачыць старажытныя каштоўнасці.

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка адзначыў на вернісажы: “Полацк са сваімі багаццямі — сапраўды душа Беларусі. І з наданнем статусу Культурнай сталіцы краіны горад атрымаў імпульс для далейшага развіцця культуры”.

Мэры сустрэліся ў Інфацэнтры “К”

камітых маляваных дывановаў гэтага рэгіёна. Акрамя своеасаблівага твораў з саломкі, лазы, дрэва, гліны ды іншых матэрыялаў, што ўпішліца ў любы сучасны інтэр’ер, майстры Цэнтра рамёстваў і нацыянальных культур Полацка прадэманстравалі яшчэ адну сваю “разыначку” — коўдры і дыванкі, пашытыя з абрэзкаў тканіны. Італьянскія творы мастацтва здавён былі шырока распаўсюджаны ў рэгіёне і зацікавілі большасць мінскіх гасцей.

Гала-канцэрт “Горад над Дзвіной — родны Полацк мой” адбыўся ў Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычным тэатры. Тут жа, перад выступленнямі музыкантаў, стэвакоў і танцавальных калектываў, мінчане пабачылі фотавыстаўку “Полацк у асобах” Эрнста Цецярэўскага.

Паўночная ўдзячная зала сустрэла полацкіх артыстаў. Самымі моцнымі апладысмантамі праводзілі глядачы Заслужаны аматарскі калектыву Рэспублікі Беларусь — тэатр танца “Прэм’ер-Спонайд”, народны ансамбль народнай песні і музыкі “Радзімічы”, узорны ансамбль харэаграфічных мініяцюр “Гранд-Па” Дзіцячай школы мастацтваў ды іншых. Канцэрт уяўляў з сябе дынамічнае прадстаўленне, у якім касцюміраваныя гістарычныя сцэны змянялі выступлен-

Дуэт Культурных сталіц

Фота Андрэя МАРЦІНКЕВІЧА

В.Піліпец, П.Латушка, У.Тачыла пад час перадачы эстафеты акцыі.

Мэр Полацка перадаваў “сталічную” эстафету кіраўніку Гомеля. У прэс-канферэнцыі з гэтай нагоды прынялі ўдзел намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадзуш Стружэцкі, старшыня Полацкага гарвыканкама Уладзімір Тачыла, старшыня Гомельскага гарвыканкама Віктар Піліпец, намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Вольга Антоненка. А фіксавалі ўрачыстасць дзясяткі прадстаўнікоў рэспубліканскіх і рэгіянальных СМІ.

Мэта рэспубліканскай акцыі, нагадаў Тадзуш Стружэцкі, — зрабіць больш даступнымі лепшыя дасягненні нацыянальнай культуры для жыхароў усіх гарадоў і рэгіёнаў Беларусі. Роўна год таму, 19 студзеня 2010-га, старажытны Полацк атрымаў сертыфікат і статус першай Культурнай сталіцы рэспублікі. Сумесны план мерапрыемстваў Міністэрства культуры, Віцебскага аблвыканкама і Полацкага гарвыканкама прадугледжваў рэалізацыю звыш 60 самых розных культурных праектаў. Намеснік міністра культуры адзначыў важную ролю старшыні Полацкага гарвыканкама ў правядзенні акцыі, вельмі актыўна падключылася да справы і Полацкае зямляцтва на чале з Навумам Гальпяровічам, выключна напружана і вынікова працаваў аддзел культуры Полацкага гарвыканкама.

За мінулы год у Полацку выступілі практычна ўсе прафесійныя творчыя калектывы рэспублікі. Мастацкія выстаўкі, канцэрты, фестывалі, спектаклі, творчыя сустрэчы, кінапаказы, справаздачы лепшых самадзейных калектываў Віцебшчыны прыцягвалі пільную ўвагу палачан цягам усяго года. Фінансаванне акцыі ялося арганізатарамі супольна, але асноўную частку выдаткаў узяў на сябе гарвыканкам, пэўныя сродкі выдзелілі Міністэрства культуры і Віцебскі аблвыканкам... Старшыня Полацкага гарвыканкама Уладзімір Тачыла распавёў, што за мінулы год значна актывізавалася культурнае жыццё, палепшылася матэрыяльная база 25-і музеяў, іншых аб’ектаў гісторыі, культуры і мастацтваў, важкі крок наперад зроблены ў кінавыдавецкай справе, павялічылася, натуральна, і колькасць турыстаў, што наведвалі горад цягам мінулага года...

Рэспубліканская акцыя — доўгатэрміновая. Прэтэндэнтаў на статус Культурнай сталіцы Беларусі было шмат, але адпаведная міністэрская камісія, па словах Тадзуша Стружэцкага, вырашыла, што эстафету ад Полацка павінен прыняць Гомель, які прапанавана абвясціць і Культурнай сталіцай СНД (канкрэтнае рашэнне будзе прынята ў лютым).

— Безумоўна, гэта найвялікшая адказнасць, — зазначыў старшыня Гомельскага

гарвыканкама Віктар Піліпец, — але і гонар адпаведны. Не сумняваюся, што мы пры сваім патэнцыяле здолеем годна пацвердзіць статус сталіцы культуры...

— У Гомелі, — прадоўжыў Віктар Піліпец, — тры вельмі запатрабаваныя гараджанамі тэатры, Гомельскі дзяржаўны цырк, тры аркестры, сёлета пройдзе чарговы Міжнародны фестываль “Сожскі карагод”, які гэтым разам будзе больш яркі, змястоўны і прадстаўнічы... Полацкі арганізацыйны досвед, па словах кіраўніка, будзе выкарыстаны напоўніцу, а жыхароў і гасцей Гомеля сёлета чакае шэраг адмысловых сюрпрызаў...

Намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Вольга Антоненка паведаміла пра пэўныя мерапрыемствы, якія ў гэтым годзе будзе прэзентаваць Культурная сталіца Беларусі. Адным з дзейных сталічных культурна-мастацкіх цэнтраў стане Гомельскі палацава-паркавы ансамбль. Тут пройдзе Ноч музеяў, пад час якой класічная музыка ў старасвецкім парку будзе гукаць пад “суправаджэнне” лазернага шоу. Шмат эксклюзіўных дзей запланавана ў Музеі ваеннай славы, бібліятэцы імя Леніна... Літаральна кожная ўстанова культуры абласнога цэнтра будзе цягам года працаваць у выключна напружаным “сталічным” рэжыме.

Золата з Полацкага скарбу ў НГМ.

На прэс-канферэнцыі ў ІЦ “Культура-інфа”.

Яскравая выстаўка дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва “Полацкі сонцаварот” у галерэі Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці прадэманстравала выдатнае захаванне і пераемнасць традыцыйных рамёстваў. Частка выстаўкі аб’яднала малюнк і вучню дзіцячай мастацкай школы, якія стварылі іх у стылі зна-

ні народных калектываў, выканаўцаў папулярных танцаў, вакальных груп. Сінтэз старадаўняга, традыцыйнага, з пазнаўчай экспрэсіяй сучаснасці стаўся ўдалым рэжысёрскім ходам.

Ю́ген РАГІН, Алена САБАЛЕЎСКАЯ
Фота Юрыя ІВАНОВА

Аб’ява*

Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў

аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасады прафесарска-выкладчыцкага складу:

- загадчык кафедры малюнка;
- прафесар кафедры гісторыі і тэорыі дызайну;
- дацэнт кафедры дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва;
- старшы выкладчык кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва;
- старшы выкладчык кафедры гуманітарных дысцыплін (англ. мова);
- старшы выкладчык кафедры графічнага дызайну.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, аддзел кадраў; тэлефон: 292-77-34.

**Рэспубліканскі
грамадскі
савет
па справах
культуры
і мастацтва
пачынае
дзейнічаць**

У полі зроку — ініцыятыва

Напрыканцы мінулага года Урад прыняў пастанову аб стварэнні Рэспубліканскага грамадскага савета па справах культуры і мастацтва пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь. Савет пачынае дзейнічаць. 26 студзеня ягонае першае пасяджэнне адбудзецца ў Мірскім замку, які стаў для Беларусі не толькі гісторыка-архітэктурным скарбам, але і зручным імідажым аб'ектам для прадстаўнічых сустрэч.

Старшыня Грамадскага савета стаў міністр культуры Павел Латушка. Зацверджаны палажэнне і склад новага грамадскага фарміравання.

Грамадскі савет з'яўляецца пастаянным кансультатыўным органам і забяспечвае ўзаемадзеянне Савета Міністраў, рэспубліканскіх і мясцовых органаў дзяржаўнага кіравання, арганізацый культуры, грамадскіх аб'яднанняў.

Уплывовасць грамадскага фарміравання досыць яскрава прасочваецца ў ягоных задачах. Сярод асноўных — падрыхтоўка прапаноў па вызначэнні дзяржаўнай культурнай палітыкі і мер па яе рэалізацыі; удзел у распрацоўцы праектаў асноўных рашэнняў Савета Міністраў, Міністэрства культуры, нарматыўных прававых актаў па пытаннях культуры і мастацтва. Таксама грамадскі савет мяркуе выходзіць на рэспубліканскія

органы дзяржаўнага кіравання з прапановамі па паляпшэнні іх ўзаемадзеяння з мясцовымі выканаўчымі і распарадчымі органамі ў галіне культуры. Да ажыццяўлення дзяржаўнай культурнай палітыкі савет будзе шырока прыцягваць творчыя саюзы, грамадскія аб'яднанні, фонды, юрыдычных і фізічных асоб. Сацыяльная абарона работнікаў культуры — яшчэ адна надзённая задача Савета. Ён плануе пастаянна трымаць у полі зроку найбольш значныя культурныя ініцыятывы, праграмы і садейнічаць іх рэалізацыі. Пад пільнай увагай будзе знаходзіцца і развіццё міжнароднага творчага супрацоўніцтва.

Палажэннем прапісаны і магчымасці Грамадскага савета. Для ажыццяўлення названых задач ён можа звяртацца ў Савет Міністраў, іншыя дзяржаўныя органы з ініцыятывамі па вырашэнні праблем; прыцягваць да гэтага вырашэння дзяржаў культуры, мастацтва, навукі, іншых спецыялістаў; запываць ад арганізацыі культуры неабходную інфармацыю.

Напярэдадні пасяджэння Грамадскага савета па справах культуры і мастацтва пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь “К” звярнулася да членаў Савета, каб пацікавіцца, якія ідэі, прапановы і праблемы яны хацелі б агучыць 26 студзеня ў Мірскім замку.

Дапамога мова

Алег ЕЛІСЕЕНКАУ, дацэнт кафедры мастацтва эстрады факультэта музычнага мастацтва ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кампазітар:

— Галоўная праблема кампазітараў, якія працуюць у песенным жанры, — гэта ідэнтыфікацыя іх творчасці. Сёння ж мы сутыкаемся з тым, што значыць, з якой краіны тая або іншая песня, амаль немагчыма, бо ўсе пішуча прыблізна ў адным стылі, адным, як сёння кажуць, фармаце. А, між тым, шлях да нацыянальнай адметнасці даўно знойдзены: дасягнуць індывідуалізацыі дапамога беларуская мова! Звярніце ўвагу: апошнім часам з'яўляецца шмат перакладзеных песень. Але ж як адразу змяняецца сама стылістыка песні! Хаця ў ёй не папраўлена ніводнай ноты — адно літаратурны тэкст. Моўны складнік папраўдзе вельмі моцна ўплывае на музычную стылістыку, я ўжо не кажу пра мысленне і менталітэт увогуле. Трэба заахвочваць аўтараў, каб пісалі па-беларуску! Гэтая праблема тычыцца не толькі асобных твораў — яна мае дзяржаўную значнасць. І, лічу, павінна быць узятая на Савецце.

Спадчына і кадры

Алег ЛУКАШЭВІЧ, спецыяльны карэспандэнт Белтэлерадыёкампаніі:

— Саму ідэю стварыць Грамадскі савет па культуры ўспрымаюць вельмі пазітыўна. Такі Савет дакладна неабходны. Калі дзеячы культуры і мастацтва не будуць паводзіць сябе актыўна, выказаць і абмяркоўваць уласныя думкі публічна, то вельмі цяжка будзе казаць пра развіццё сферы культуры, пра тое, што наша культура рухаецца наперад.

Што да тых пытанняў, якія хочацца вынесці на абмеркаванне членаў Грамадскага савета, то асабіста мяне хваляюць найперш пытанні рэстытуцыі — вяртанне на радзіму той багатай культурнай спадчыны, што некалі была створана на Беларусі, а потым страчана пад час войнаў і падзелаў нашай краіны, — а таксама падрыхтоўка прафесійных кадраў у сферы культуры.

Тут трэба казаць амаль пра кожную з асобных галін: кінематаграфію, якой не стае рэжысёраў, сцэнарыстаў, іншых спецыялістаў, тэатральную сферу, з яе вялікім недахопам драматургаў...

Цяпер дзяржава надае значную і дзейнічае ўвагу справе адраджэння гісторыка-культурнай спадчыны краіны. Таму асобна трэба спыніцца на стварэнні нацыянальнай рэстаўрацыйнай школы. Той вопыт, які быў атрыман на ўнікальных праектах па адна-

ўленні Міра і Нясвіжа, павінен быць перададзены новаму пакаленню беларускіх рэстаўратораў.

Запатрабаванасць

Дзмітрый СУРСКІ, старшыня Беларускага саюза дызайнераў:

— Праблем і ідэй — мноства. У нашай моладзі — вялікі попыт на дызайнерскую прафесію, а ў глабальным эканамічным маштабе попыт на дызайнераў-прафесіяналаў у народнай гаспадарцы краіны быццам і не стае. Між тым, справа для іх, па маім цвёрдым перакананні, знайшла б на кожным кроку: да прыкладу, візуальныя камунікацыі, прыдарожная рэклама, якімі цяпер хто толькі ні займаецца, а ў выніку атрымліваецца безгустоўнасць... Шмат працы для прадстаўнікоў нашага цэха, я ўпэўнены, знайшося б і ў буйных музейных комплексах. Але...

Сёння няма ніводнай сур'ёзнай дызайн-студыі. Ніхто не аналізуе стан спраў у гэтай сферы. Адсутнічае і яе сістэмная падтрымка. Вынікі — несучасныя. Сям-там праблемы гэтыя пачалі ўжо разумець. “Амадор”, напрыклад, запрасіў да супрацоўніцтва беларускіх дызайнераў. Цудоўная тэхнічная эстэтыка нашых пагрузчыкаў добра вядомая цяпер за мяжой.

Асаблівая ўвага да маладых

Віктар АЛЬШЭЎСКІ, кіраўнік Творчых акадэмічных майстэрняў жывапісу, графікі і скульптуры Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі:

— Адным са стратэгічных напрамкаў працы нашага Савета, у прыватнасці, у прасторы нацыянальнай выяўленчай культуры, я лічыў бы падтрымку творчай моладзі, якая сёння востра адчувае ў гэтым патрэбу. Маю на ўвазе і правядзенне маладзёжных выставак не толькі ў буйных галерэях і музеях краіны, але і на мастацкіх пляцоўках палацаў культуры, у прамысловых прадпрыемствах, школах, сярэдніх і вышэйшых навучальных установах, на аб'ектах сацыяльнай значнасці і г. д. Не кажу ўжо пра тое, што ім, маладым, патрэбна і фінансавая падтрымка, і, што не менш важна, маральная: з боку дзяржаўных структур, СМІ, тэлебачання, радыё. Ну, і, канешне ж, асабліва ўвага да маладых — у плане выхавання іх у сценах мастацкіх устаноў і далейшага стварэння для іх аптымальных творчых і жыццёвых умоў пасля заканчэння навучання. Бо маладыя таленавітыя творцы — гэта наша надзея, нашы пераемнікі ў вялікай справе далейшага росквіту дзяржавы.

Слова — “маўкліваму жанру”

Вольга ГАЙКО, вядучы майстар сцэны дзяржаўнай тэатральна-відовішчнай установы “Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь”, заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь:

— Быць членам такога Савета — пачэсная і адказная місія. І хаця балет лічыцца маўклівым, бясплоўным жанрам, на пасяджэннях Савета хацелася б узняць тыя пытанні, якія хваляюць маіх калег. Першае з іх — гэта прысуджэнне ганаровых званняў. Век балетнага артыста — не больш за гадоў дваццаць. Пэўна, таму салістаў балета трэба разглядаць асобна ад іншых артыстаў і тэатраў.

Другое пытанне — гэта наладжванне абмену вопытам паміж спецыялістамі розных краін, найперш — СНД: стажыроўкі, майстар-класы, на якія маглі б ездзіць нашы артысты, — і, наадварот, прыезд да нас лепшых замежных спецыялістаў, што займаліся б з нашай моладдзю. Гэта адразу ўзварухнула б трупы, дапамагло б імкнуцца да новых гарызонтаў. Бо дыялог культур і розных нацыянальных школ — гэта цудоўны спосаб знайсці адметныя шляхі замест хаджэння па крузе.

Клуб-трансформер?

Алег ХМЯЛЬКОЎ, дырэктар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці і культурна-асветнай работы:

— Прапаноў заўсёды шмат у той арганізацыі, якая працуе. Маю нямала пытанняў і тэм для абмеркавання на пасяджэннях.

Магу прапанаваць новы кірунак развіцця клубных устаноў на сяле. Каб яны былі цікавымі для ўсіх жыхароў, неабходны крэатыў, свабода творчасці. Сёння клубы ў вёсках абмежаваны ў сваёй ініцыятыве такімі патрабаваннямі, як колькасць клубных фарміраванняў, колькасць канцэртаў. А жыхарам, магчыма, столькі і не патрэбна. Таму ўстановам варта ісці ў нагу з часам: рацыянальна выкарыстоўваць прастору, быць своеасаблівымі “клубамі-трансформерамі”.

Патлумачу: хтосьці хоча гуляць у шахматы, хтосьці — ствараць скульптуры, выразаць з дрэва, іншым патрэбна дыскатэка — і ўсім ім варта даваць магчымасць так бавіць свой вольны час. Клубы павінны выконваць і пазнаваўчую, і выхаваўчую, і забаўляльную функцыю — толькі тады яны будуць запатрабаваны насельніцтвам.

ЗАЦВЕРДЖАНА
Распараджэнне Прэзідэнта
31.12.2010 № 375рп

РАШЭННЕ
савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі

1 лістапада 2010 г. пратакол № 2 г. Мінск

(Працяг. Пачатак у № 3 за 2010 г.)
2. Прысудзіць у 2010 годзе прэміі і звання дыпламанта з уручэннем пасведчання спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі:

ПРАДСТАЎНІКАМ МОЛАДЗІ — У ПАМЕРЫ 525 ТЫС. РУБЛЁЎ КОЖНАЯ:

МАКАРЭВІЧ Ірыне Анатоляеўне — навучэнцы ўстановы адукацыі “Маладзечанскае дзяржаўнае музычнае вучылішча імя М.К. Агінскага”, лаўрэату IV Рэспубліканскай музычна-тэарэтычнай алімпіяды, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год);

МАКАРЭВІЧУ Максіму Аляксандравічу — студэнту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год);

МАРЦІНКЕВІЧ Кацярыне Вячаславаеўне — студэнтцы ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год);

МІСЮНУ Сяргею Віктаравічу — настаўніку Рэчыцкай дзіцячай школы мастацтваў аддзела культуры Столінскага райвыканкама, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год);

ПЛЯЦЬКО Вячаславу Аляксандравічу — студэнту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату IV Рэспубліканскай музычна-тэарэтычнай алімпіяды, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год);

СІДАРОВІЧ Ксеніі Аляксандраеўне — студэнтцы ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату IV Рэспубліканскай музычна-тэарэтычнай алімпіяды, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год);

СКРЫПНІКУ Аляксею Валянцінавічу — кансультанту Мінскага гарадскога аддзялення грамадскага аб'яднання “Беларускі саюз музычных дзеячаў”, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год);

СЫСОЕВАЙ Таісіі Уладзіміраеўне — навучэнцы дзяржаўнай установы адукацыі “Рэспубліканская гімназія каледж пры Беларускай дзяржаўнай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату IV Рэспубліканскай музычна-тэарэтычнай алімпіяды, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год);

СЮЗЕВУ Станіславу Юр'евічу — настаўніку дзіцячай мастацкай школы г. Брэста, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год);

УБОПХ Цімафею Уладзіміравічу — артысту сімфанічнага аркестра дзяржаўнай установы адукацыі “Гомельскія гарадскія аркестры”, лаўрэату IV Рэспубліканскай музычна-тэарэтычнай алімпіяды, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год);

ЯРОШЫКУ Юрыю Віктаравічу — студэнту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом III ступені (Беларусь, 2010 год);

ПРАДСТАЎНІКАМ МОЛАДЗІ — У ПАМЕРЫ 595 ТЫС. РУБЛЁЎ КОЖНАЯ:

ГРЫШАН Вользе Канстанцінаеўне — рэжысёру Сморгонскага раённага метадычнага цэнтру народнай творчасці аддзела культуры Сморгонскага раённага выканаўчага камітэта, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

ДЗЕДЗІК Кацярыне Валер'еўне — студэнтцы ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом I ступені (Беларусь, 2010 год);

ДРАЧОВУ Аркадзю Юр'евічу — студэнту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату II прэміі IX Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў фартэпіяна музыкі (Беларусь, 2010 год);

ЖВІРКО Кацярыне Генадзеўне — студэнтцы федэральнай дзяржаўнай адукацыйнай установы вышэйшай прафесійнай адукацыі “Санкт-Пецярбургскі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, лаўрэату IV Рэспубліканскай музычна-тэарэтычнай алімпіяды, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

ЗІМІЧУ Мікалаю Мікалаевічу — артысту драмы дзяржаўнай установы “Драматычны тэатр Беларускай арміі”, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

КАРПОВІЧУ Паўлу Алегавічу — выкладчыку ўстановы адукацыі “Мінская дзяржаўная гімназія — каледж мастацтваў”, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

МЕЛЬНІК Вользе Валер'еўне — студэнтцы ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

МЕЛЬНІКАВАЙ Ганне Аляксандраеўне — студэнтцы ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

МІХАДЗЬКО Лізавета Мікалаеўне — студэнтцы ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

РАДЗЬКО Ганне Віктараеўне — кіраўніку гуртка “Кераміка. Дызайн. Ілюстрацыя” ўстановы адукацыі “Брэсцкі гарадскі цэнтр пазашкольнай працы”, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

СЯРГЕЙ Дар'і Уладзіміраеўне — студэнтцы ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату IV Рэспубліканскай музычна-тэарэтычнай алімпіяды, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

СОБАЛЬ Ганне Аляксандраеўне — навучэнцы ўстановы адукацыі “Гомельскі дзяржаўны каледж мастацтваў імя Н.Ф. Скалоўскага”, лаўрэату IV Рэспубліканскай музычна-тэарэтычнай алімпіяды, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

СЫРНЕВАЙ Ганне Дзмітрыеўне — навучэнцы дзіцячай музычнай школы г. Наваполацка, лаўрэату IV Рэспубліканскай музычна-тэарэтычнай алімпіяды, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

ФІЛІПЧЫКУ Івану Паўлавічу — студэнту Расійскай акадэміі музыкі імя Гнесіных, лаўрэату IV Рэспубліканскай музычна-тэарэтычнай алімпіяды, дыплом II ступені (Беларусь, 2010 год);

ЦЫМБАЛІСТВУ Яўгену Уладзіміравічу — студэнту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату II прэміі IX Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў фартэпіяна музыкі (Беларусь, 2010 год);

ПРАДСТАЎНІКАМ МОЛАДЗІ — У ПАМЕРЫ 700 ТЫС. РУБЛЁЎ КОЖНАЯ:

КУЛАГІНАЙ Ірыне Алегавіце — студэнтцы ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом I ступені (Беларусь, 2010 год);

ЛІСУ Дзянісу Міхайлавічу — выкладчыку ўстановы адукацыі “Віцебскі дзяржаўны каледж культуры і мастацтваў”, лаўрэату рэспубліканскага конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю”, дыплом I ступені (Беларусь, 2010 год);

НЕСЦЯРОВІЧ Ганне Дзмітрыеўне — навучэнцы дзяржаўнай установы адукацыі “Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі”, лаўрэату IV Рэспубліканскай музычна-тэарэтычнай алімпіяды, дыплом I ступені (Беларусь, 2010 год).

(Працяг будзе.)

Стратэгія Дзяржпраграмы нацыянальных дзеянняў...

Хваробу, вядома, лепш папярэдыць. Асабліва ўзгадаеш гэтую мудрасць, калі размова заходзіць аб адной з самых цяжкіх хвароб грамадства — алкагалізме. У мэтах барацьбы з сацыяльнай немаччу Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь зацвердзіў пастанову аб Дзяржаўнай праграме нацыянальных дзеянняў па папярэджанні і пераадоленні п'янства і алкагалізму на 2011 — 2015 гады. Вялікая колькасць мерапрыемстваў, што запланаваны ў межах Праграмы, датычацца галіны культуры.

Без сумневу, культурныя і раней надавалі значную ўвагу барацьбе з гэтым сацыяльным злом, выпрацоўвалі свае сродкі і метады. Адзін з найарыгінальных — музей "Антыбахус", які стаў сапраўднай адметнасцю Ганцавіцкага раёна. Яго стваральнік Мікалай Ленкавец здолеў не толькі сабраць мноства бутэлек ад алкагольных напоў, але і стварыць з іх назваў гумарыстычныя сюжэты. Героі тэлесерыялаў часта выпіваюць на экране і ад гэтага становяцца яшчэ "круцейшымі". Прадактплайн-смент як форма рэкламы працуе эфектыўна, прапагандуючы не толькі канкрэтную марку, але і лад жыцця. "Антыбахус", у сваю чаргу, выяўляе абсурднасць і "брэндаў", і саміх такіх уяўленняў пра "крутасць". "Смехавы падыход" дзейнічае куды лепей за натацыі. Зрэшты, падыходаў можа быць шмат.

Акцэнт на прафілактыку

Чалавек у клетцы з "духмяных" бутэлек і гранёных шклянак — праблема інтэрнацыянальная. Краіны з розных кантынентаў шукаюць найбольш эфектыўны спосаб у барацьбе з заганаў, што разбурае цела і калечыць душу. Аднак маштабы навалы адназначна сведчаць, што вырашыць праблему такіх памераў можна толькі сумесна. Адным з крокаў стала прыняцце Сусветнай арганізацыяй аховы здароўя ў маі мінулага года Глобальнай стратэгіі скарачэння празмернага ўжывання алкаголю.

Беручы пад увагу яе палажэнні, а таксама агульнапрызнаныя прынцыпы міжнароднага права ў сферы аховы здароўя насельніцтва, Дзяржаўная праграма нацыянальных дзеянняў па папярэджанні і пераадоленні п'янства і алкагалізму на 2011 — 2015 гады была распрацавана ў адпаведнасці з асноўнымі напрамкамі сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь. Яна стала лагічным працягам рэалізацыі адпаведнага дакумента мінулай пяцігодкі.

— Канешне, праблему п'янства нельга вырашыць тэрмінова. Усе нашы дзеянні накіраваны на паэтапнае пераадоленне заганы, — распавёў карэспандэнту "К" намеснік міністра культуры краіны Тадуш СТРУЖЭЦКІ. — Сёлета Праграма робіць акцэнт на значную актывізацыю дзейнасці ў дадзеным напрамку, распрацавана з улікам папярэдняга вопыту і новых падыходаў, якіх вымагае час. У першую чаргу гэта выяўляецца ў больш дакладнай скарачэння дзейнасці зацікаўленых міністэрстваў і ведамстваў...

Прынцыпова новым у распрацаваным дакуменце стала акцэнтацыя на прафілактычную дзейнасць: выяўленне, прадухіленне і памяншэнне ўплыву комплексу прычын і ўмоў, якія спрыяюць ужыванню алкаголю. На выкананне мерапрыемстваў Дзяржаўнай праграмы з рэспубліканскага і мясцовых бюджэтаў будзе накіравана 45 070,8 мільёна рублёў.

— Неабходна зазначыць, што за апошнія гады ў сферы культуры сфарміравана пэўная сістэма дзейнасці па прадухіленні сацыяльнай хваробы, — падкрэсліў Тадуш Стружэцкі. — У большасці ўстаноў культуры ўжо сталі традыцыйнымі тэматычнымі тэатралізаванымі мерапрыемствамі, спецыяльнымі канцэртнымі праграмамі, прафілактычнымі кіналекторыймі, якія ў папулярнай форме раскрываюць наступствы гэтай заганы. Акрамя таго, запланавана ня мала акцый па прапагандзе здаровага ладу жыцця сумесна з устаноўмі сістэ-

асноўным, на экране ідуць ролікі ад 3 да 16 хвілін) і ствараюцца з улікам узросту глядачоў, бо працуем мы і для юнацкай, і для дарослай публікі. Прыняўшы Праграму, дзяржава чарговы раз пацвердзіла, што яе хвалюць пытанні папярэджання і пераадолення сацыяльных заганаў.

Навінкі ад беларускіх кінадакументалістаў запатрабаваны ў сярэдніх і спецыялізаваных навучальных установах, кінапракатных арганізацыях. Прыкладам, Салігорскі філіял КУП "Мінаблкіна-відэапракат" разам з аддзелам унутраных спраў мясцовага райвыканкама стаў ладзіць для жыхароў горада і раёна кіналекторыі па алкагольнай прафілактыцы. Культработнікі запрашаюць на мерапрыемствы міліцыянераў і ўрачоў, каб яны растлумачылі аўдыторыі наступствы дурной звычкі. Гэтыя абмеркаванні ўбачанага маюць асаблівую каштоўнасць. Пагадзіцеся: калі сацыяльны ролік на тэлеканале можна пераклучыць, то прагляд з наступным абмеркаваннем сапраўды мае шанц на доўга застацца ў памяці.

еца рэжысёрамі як "абавязалаўка", што, у сваю чаргу, адбіваецца на якасці кадра. Часцяком сацыяльныя ролікі грашаць залішняй прасталінейнасцю і адсутнасцю творчага падыходу. Па словах Андрэя Бычкова, апошнім часам сітуацыя пачала выпраўляцца: дакументальныя карціны адпаведнай тэматыкі значна ўзрастаюць у прафесійным плане. "Сёння сюжэты набываюць ігравыя элементы, адпаведна, становяцца больш цікавымі для моладзі. Гэтыя фільмы ўжо не проста прапагандуюць — яны заклікаюць сумесна паразважаць над праблемай", — упэўнены суразмоўца.

Згуляць у "плюс" якасці сацыяльна запатрабаваных карцін павінны запланаваны ў Праграме рэспубліканскі конкурс на лепшы відэафільм і ролік па дадзенай тэматыцы. Магчыма, імкненне заваяваць прызнанне ў кампетэнтнага журы стане тым імпульсам, які дапаможа зрабіць сапраўдны адкрыццё ў гэтай галіне кінатвытворчасці.

— Зразумела, што ў першую чаргу моладзь прыйшла на танцпол, каб адпачыць, і РАМЦ пры падрыхтоўцы праграмы павінен гэта ўлічваць, — тлумачыць падыход да справы дырэктар Жабінкаўскага раённага арганізацыйна-метадычнага цэнтра Аляксей ГАРБАЦЮК. — Да прапаганды здаровага ладу жыцця мы запрашаем тых, хто цікавы сучасным падлеткам, каго яны гатовы ўзяць за ідэал: танцораў брэйк-данса, вядомага дзі-дэя, спартыўную групу. Раз на квартал у сельскія клубныя ўстановы раёна выязджае лектарная група. У яе склад могуць уваходзіць прадстаўнікі райвыканкама, сістэмы адукацыі, культуры, валеолаг. Аднак мы адразу агаворваем, што прадугледжаны не павучальны маналог, а ўзаемазапатрабаваная гутарка, і доўжыцца яна можа не больш за дваццаць хвілін. У іншым выпадку моладзь разыдзецца, і мы не дасягнем сваёй мэты...

Аляксей Фёдаравіч справядліва лічыць дасягненнем аддзела культуры тую акалічнасць, што ў кожнай клубнай установе раёна маецца дошка з плака-

Культурная рэакцыя на "in vino veritas"

За шклом...

мы адукацыі, спорту, грамадскімі — перш за ўсё маладзёжнымі — аб'яднаннямі. Прадугледжваецца і пашырэнне спектра культурных паслуг устаноў сферы, у тым ліку — на платнай аснове.

Безумоўна, культасветработнікі будуць шукаць і новыя формы дзейнасці, якія найбольш эфектыўна дапамогуць раскрыць праблемную тэматыку. Тым больш, што сёння адкрываюцца магчымасці азнамлення з вопытам краін блізкага і далёкага за межамі. У сваю чаргу, беларусы гатовы падзяліцца сваім досведам. "Прынамсі, у параўнанні з адпаведнымі мерапрыемствамі ў польскіх установах культуры, нашы маюць больш розны тэматычны акцэнт. Прыкладам, да правядзення дыскатэк далучаюцца тэатры моды, артысты, у перапынках між танцамі выступаюць спецыялісты, якія ладзяць дыскусіі па прафілактыцы п'янства і алкагалізму. У выніку змястоўнае значэнне гэтых вечароў значна павышаецца", — зазначыў суразмоўца "К".

Згуляць у "відэаплюс"

У шэрагу мерапрыемстваў, запланаваных на бліжэйшыя пяць гадоў, асобным радком ідзе стварэнне відэафільмаў і ролікаў сацыяльнай рэкламы антыалкагольнага накірунку. У Дэпартаменце па кінематаграфіі гэтае патрабаванне было ўспрынята як пацвярджэнне сталай шматгадовай працы ў дадзеным напрамку.

— "Белвідэацэнтр" і студыя "Летапіс" рыхтуюць штогод больш за дзесяць дакументальных фільмаў, якія накіраваны на прафілактыку алкагалізму, наркаманіі, табакакурэння, — паведамаў выконваючы абавязкі дырэктара Дэпартаменту Андрэй Бычкова. — Мы імкнемся адпавядаць патрабаванням розных тыпаў аўдыторыі, таму стужкі адрозніваюцца хронаметражом (у

— За 2010-ы ў межах кіналекторыі мы далі дзевяць сеансаў дакументальнага фільма "Якая ісціна ў віне?" і

Замест чаго — музычны драйв?

Айчыннымі культасветработнікамі добра вывучана і такая форма прафілактыкі асацыяльных з'яў у грамадстве, як правядзенне тэматычных культурна-масавых мерапрыемстваў. Асаб-

48 — карціны "Белая гарачка" з пранізлівымі кадрамі аб жадлівай дэградацыі чалавека, які г'е. У цэлым іх паглядзела больш за тры тысячы глядачоў, — агучыла вынікі мінулага года намеснік дырэктара рэпертуарна-сальгорскага кінатэатра "Зорка Венера" Алена КІЛБАС. — Вядома, што алкагалізм бацькоў стварае небяспечную атмасферу ў сем'ях, у выніку чаго часцей за ўсё пакутуюць дзеці. Каб папярэдыць парушэнні іх правоў і правесці прафілактыку бездагляднасці, мы паказалі школьнікам дакументалістыку "Я — грамадзянін", "Што хавае маска" і "Старая казка на новы лад". У будучым мы плануем прадэманстраваць працу па гэтых тэмах, закупаць новыя цікавыя кінапраграмы...

На жаль, запатрабаванае дзяржавай сацыяльнае відэа часам успрыма-

тамі на сацыяльна тэматыку, аўтарамі якіх з'яўляюцца тыя ж юныя наведвальнікі танцаў. У зменныя міні-выстаўкі адбіраюцца лепшыя малюнкы адпаведнай тэматыкі, якія толькі злёгка дапрацаваны прафесійным мастаком. Чым не яшчэ адна эфектыўная форма працы па прафілактыцы правапарушэнняў сярод непаўналетніх?

Сумны дзень да вечара...

— Культурна-масавая работа ў кантэксце барацьбы з п'янствам, прапаганды здаровага ладу жыцця, укаранення сямейных каштоўнасцей — гэта штодзённая праца ўстаноў культуры, асноўная функцыя дзейнасці культурработнікаў, — упэўнены начальнік упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Уладзімір ШАВЯЛЁЎ. — Бо праводзіцца гэтая работа як на масавых мерапрыемствах, так і ў гуртках, калектывах мастацкай самадзейнасці. Арганізацыя вольнага часу — гэта першапачаткова азначае адцягненне ад алкагалізму, наркаманіі, таксікаманіі, ад думак аб суіцыдальных паводзінах...

У дачыненні да гэтых слоў я адразу ўгадала факт-пацвярджэнне з адной з камандзіровак. Калісьці ў Петрыкаве наведвала раённы Дом рамёстваў, які адкрылі ў адным з самых небяспечных раёнаў райцэнтра. Раней шмат падлеткаў з тых ваколіц злоўжывалі алкаголем, і падвыпішы, бясчынствавалі, з-за чаго трапілі ў калонію. Як сцвярджалі культасветнікі, менавіта са з'яўленнем астраўка культуры і творчасці крывая правапарушэнняў сярод непаўналетніх упэўнена папаўзла ўніз. І сапраўды, для падлетка, што спышаецца са школы ў гурток, каб давесці да ладу распачату работу, вывучыць новы танец ці песню, перастане быць павабнай пляшка гарэлкі ў руках аднагодкаў-лайдакоў.

Такім чынам, развіццё ўжо існуючай сістэмы гурткоў, разнастайных аматарскіх аб'яднанняў, мастацкіх творчых калектываў становіцца яшчэ адной добрай мерай па прафілактыцы п'янства і алкагалізму, правапарушэнняў і злачынстваў, якія здзяйсняюцца ў стане алкагольнага ап'янення.

У Дзяржаўнай праграме шмат вектараў. Яна гарыць аб абмежаванні доступу непаўналетніх і моладзі да набыцця алкагольных, слабаалкагольных напоў і піва, аб адміністрацыйным і цэнавым рэгуляванні, уключае культурныя, адукацыйныя, спартыўна-здараўленчыя, выхавальныя, інфармацыйна-прапагандысцкія прафілактычныя мерапрыемствы. Усе меры накіраваны на дасягненне адзінай мэты, бо толькі сістэмны падыход здольны эфектыўна процідзейнічаць гэтай страшэннай сацыяльнай хваробе чалавецтва.

Настасся ПАНКРАТАВА

Сайт Заслаўскага гісторыка-культурнага музея-запаведніка можа стаць добрым узорам нават для сталічных устаноў культуры. Інфармацыі там — багата, дызайн для вока прыемны, тры мовы (прычым галоўная — менавіта беларуская!)... Адпаведна, не выходзячы з дому, можна даведацца пра тое, што апрача гарадзішча часоў Рагнеды ды ўнікальнага кальвінскага збору ў Заслаўі ёсць і нямала іншых цікавостак. У прыватнасці — паравы млын, які акурат летась адсвяткаваў сваё стагоддзе. Калі верыць музейшчыкам, ён здатны працаваць і сёння. Больш за тое: гэта ці не адзіны аўтэнтчны млын на Беларусі, які сёння функцыянуе! Аднак, на жаль, убачыць памол зерня на ўласныя вочы турысты пакуль не могуць. Чаму? Пошукі адказу на гэтае пытанне нагадалі мне выправу ў гіпермаркет: прыйшоў, нібыта, па зубную шотку, а выходзіш з поўнымі клункамі. Бо, як гэта звычайна здараецца, кожная праблема цягне за сабою цэлы воз падобных...

Пад пагрозай вымірання

Намеснік дырэктара музея-запаведніка Наталля Стрыбульская распавяла, што на пачатку XX стагоддзя паравых млыноў на Беларусі было пад тры сотні. Сёння — фактычна адзін. Ветракі і вадзяныя млыны таксама пад пагрозай поўнага вымірання. Пазбаўленыя ўтылітарнай функцыі, амаль усе гэтыя “рудыменты” мінулай эпохі стаўць заняўдбаня і спакваля руйнуюцца.

Пакуль што ў краіне іх шмат, але... Калі сёння не ўнесці млыны ў сімвалічную Чырвоную кнігу, неўзабаве гэты “тыповы” від помнікаў даўніны стане “рэдкаім”, а потым і “адзінкавым”. Варта дадаць, што многія адметныя сваёй архітэктурай млыны (як, напрыклад, у вёсцы Зябкі, што на Глыбоччыне) не адзначаны ў Дзяржаўным спісе гісторыка-культурнай спадчыны, і таму іх ахоўваць, атрымліваецца, ніхто не абавязаны.

Зрэшты, лёс іншых млыноў склаўся больш спрыяльна. Скажам, у ашмянскім была створана стыльная кавярня з адпаведным антуражам. Куды больш пашчасціла пастаўскаму і браслаўскаму млынам: лепшага прыстасавання для гэтых будынкаў за дамы рамёстваў нават і не прыдумаеш. Але заслаўскаму млыну пашанцавала ўсё ж яшчэ болей: ён не толькі трывала стаіць на спрадвечным месцы, але і захаваў свае адпачатныя функцыі!

Пасля таго, як у гарадку паўстаў музей-запаведнік, закінуты млын быў даведзены да ладу і “аброс” аўтэнтчнымі свірнам і кузняй, якія прывезлі з іншых мясцін, а таксама адноўленай паводле старых узораў хатай завозніка (своеасаблівым гатэлем для сялян, што прыехалі на млын). Разам утварыўся неблагі этнаграфічны комплекс, які штогод наведвае каля 30 тысяч чалавек.

Заслаўскі музей-запаведнік быў адным з піянераў анімацыйных праграм. Адна з іх ладзіцца акурат тут ды прадугледжвае, сярод іншага, знаёмства са свірнікам — адмысловай разнавіднасцю дамавога, — ды лёгкі пачастунак у завознай хаце, дзе праходзяць і батлейкавыя спектаклі. А таксама — грунтоўны расповед экскурсавода пра млынавую тэхналогію. Але... лепш адзін раз убачыць, чым сто разоў пачуць.

Ля драўлянага будынка млына — польскі дызель, выраблены ў 30-я гады. Ягоны сабрят калісьці стаяў унутры, пакуль не саступіў месца электраматору. Як распавядаюць мясцовыя жыхары, у нестабільныя гады перабудовы ў 1980-х млын пэўны час нават працаваў па прызначэнні! Хутчэй за ўсё, спецыялісты маглі б хутка запустыць яго і сёння.

Але, на думку намесніка дырэктара ўстановы, рабіць гэта пакуль што зарана, бо папярэдне належыць вырашыць куды больш зладзённыя праблемы.

Адна з іх — бягучы рамонт. Драўляны будынак патрабуе яго рэгулярна. Сёлета адно бярвяно падгніла, налета іх будзе ўжо тры... І такія бярвенні сямтам праглядаюцца. Ліквідацыя “слабых звёнаў” адбываецца куды павольней, чым з’яўленне новых.

Прычына — нястача грошай. Але бракуе не толькі іх. За млыном — аднапавярховая прыбудова, дах якой можна добра разгледзець з зямлі. Уражанні ад яго можна акрэсліць ёмістым словам “халтура”: роўна падагнаць адну дошчачку да іншай “майстрам” было відавочна не пад сілу.

кацца мукою. А потым будзе пачастунак гарачым хлебцам мясцовай вытворчасці.

Паводле даўняй задумы, у склад этнаграфічнага комплексу павінна была ўвайсці і пякарня. Тут прасочваецца непахісная логіка і “вытворчы ланцуг”. Ды, на жаль, ідэя пакуль не ўрэалізавана.

Дырэкцыя музея сёння думае пра іншае: адгарадзіць тэрыторыю комплексу добрым тынам — стылізаваным пад даўніну, але, у той самы час, досыць трывалым, каб засцерагчы комплекс ад пранікнення аматараў “імправізаваных пікнікоў”, якія рэгулярна пакідаюць па сабе гурбы смецця. Сам паркан каштуе няшмат, а вось ПКД абыдзецца значна даражэй.

белены, у другой — унікальная калекцыя народных музычных інструментаў, сабраная у свой час Уладзімірам Бярберавым, а ў трэцяй...

— Гэтая зала была разлічана адмыслова для твораў Алены Кіш, аднак мы вымушаны выкарыстоўваць яе для зменных выставак, — кажа Наталля Стрыбульская. — Бо іншай магчымасці рэалізаваць свае шматлікія праекты ў нас папросту няма...

Без сумневу, маляванкі самабытнай мастачкі, амаль уся выяўленая спадчына якой знаходзіцца менавіта ў калекцыі заслаўскага музея, маглі б экспанавалася і стацыянарна. Балазе попыт на такі эксклюзіўны “прадукт” — нязменны. Як, зрэшты, і на тво-

Мікалаі Паграноўскі дзеліцца і сваёй далёкасжнай марай: гэта аднаўленне заслаўскага замка на валах другога гарадзішча, дзе сёння самотна высіцца былы кальвінскі збор. Ужо нават і эскізы малюнак ёсць. А таксама — планы па музефікацыі. Выглядае шыкоўна, гучыць пераканаўча...

Крэатыўныя ідэі, якіх у супрацоўніку музея — вялікае мноства, мы абмяркоўвалі ў дырэкцыі ўстановы, што месціцца... у звычайнай драўлянай хаціне.

Перапыніўшы творчыя дыскусіі, запытаў, ці ёсць у музей-запаведніку ўласны транспарт (у дужках варта адзначыць, што адлегласць паміж яго будынкамі часам вымяраецца ў кіламет-

“Опцыі” і “слабыя звёны” рэаліктавага млына

Музейны дызель патрабуе і турыстычнага паліва

Стары дызель сёння — музейны экспанат.

Які наплыў турыстаў вытрымае млын?

Няўжо гэта самі будаўнікі гэтак схібілі стагоддзе таму? Ды не. Як патлумачылі супрацоўнікі музея, тую страху мінулым летам перакрывалі наоў! І сапраўды: калі прыгледзецца, відаць, што дошчачкі яшчэ зусім свежыя. Але некаторыя ўжо “паплылі”...

Знайсці добрых падрадчыкаў, якія спецыялізаваліся б менавіта на рэстаўрацыі драўлянага дойлідства, сёння не так і лёгка.

Хача попыт на іх працу — пастаянны. І асабліва гэта тычыцца тураб’ектаў. Намеснік дырэктара музея прыгадала неаспрэчную ісціну: папулярнасць помніка спадчыны наўпрост не спрыяе яго захаванню.

— Па сутнасці, ужо сёння млын не вытрымлівае наплыву турыстаў, — кажа Наталля Стрыбульская. — Усё ж гэты аб’ект ад пачатку не быў разлічаны на сотні наведвальнікаў штодзень.

Як знайсці аптымальнае выйсце з такой сітуацыі? Галоўны спецыяліст Нацыянальнага цэнтра даследаванняў і дакументацыі гістарычных помнікаў Варшавы Лідзія Клюпш, якая рэгулярна выкладае ў “Нявіжскай акадэміі”, парайла карэспандэнту “К” добры рэцэпт — дыферэнцаваную цанавую палітыку. Прынцып просты, банальны і дзейсны: хочаш дадатковых “опцый” — плаці больш!

Як варыянт, можна ўявіць наступную схему. Адаўшы “базавыя” дзве тысячы, турыст пачуе аповед пра млын на першым яго ярусе. Большасць гэтым і задаволіцца. А тым, хто не пашкадуе куды большай сумы, пакажуць не толькі ўсе тры паверхі, але і сам механізм у дзеянні. Ахвотныя здолеюць нават паспытаць сябе ў ролі млынара і з галавы да ног перапэ-

Каб выратаваць помнік, патрэбна сачыць за кожным падгнілым бярвяном.

У трох залах не заблукаеш...

Дырэктар музея-запаведніка Мікалаі Паграноўскі не надта любіць распавядаць аб праблемах сваёй установы. Куды болей ахвотна ён дзеліцца планами на будучыню. Прыкладам, ёсць жаданне адкрыць новыя філіялы: мастацкую галерэю, музей керамікі... Таму ўстанове ўжо каторы год дабіваецца пашырэння плошчы, намагаючыся перадачы на свой баланс некалькіх будынкаў у цэнтры горада. На думку Мікалая Паграноўскага, яны прынясуць куды большы плён грамадству менавіта ў складзе музея-запаведніка.

Па шчырасці, жаданне “пашырацца” падалося мне не больш чым здаровымі амбіцыямі. Бо на паверку музей-запаведнік і без таго ўяўляецца даволі вялікім: ён мае ажно чатыры складнікі-філіялы. Але... Калі пазнаёміцца з яго працай не толькі праз Інтэрнэт, можна лёгка прыйсці да высновы, што заваёва новых плошчаў — гэта не амбіцыі, а рэальная патрэба.

Цэнтральны аб’ект музея — выставачны комплекс у двухпавярхоўцы на галоўнай плошчы. Там наведвальніку прапануецца ўсяго тры невялікія залы. У адной дэманструюцца шыкоўныя га-

ры Язэпа Драздовіча, якіх у фондах установы ажно 30. А ўсяго ў сховішчах — больш за 16 тысяч артэфактаў!

— Пасля таго, як мы адкрылі новы філіял — Дзіцячы музей міфалогіі і лесу, — колькасць наведвальнікаў адразу ўзрасла працэнтаў на 30, — кажа Мікалаі Паграноўскі. І гэта сур’ёзны аргумент.

Але сёння ў музейных плошчах не адлюстравана нават гісторыя самога Заслаўя — ад “жарсцяў па Рагнедзе” і да ціхмянага жыцця мястэчка часоў Расійскай імперыі. Дарэчы, апошні перыяд можна было б “музефікаваць” і ў натуральным асроддзі: у цэнтры гарадка захавалася некалькі тыповых хацін канца XIX стагоддзя. У якасці жытла яны ўжо маральна састарэлі, і таму ім даўно пара ператварацца ў адметнасці.

Мары пра замак у драўлянай хаце

З перыядам ранняга Сярэднявечча, вядома, куды складаней. Але дух летапіснай даўніны турыст можа адчуць на адкрытых усім вятрам валах гарадзішча “Замчак”, што паўстала ажно ў X стагоддзі. Ужо болей за 15 гадоў таму чакае свайго часу праект яго музефікацыі. Ён вельмі асяржоны: ніякіх бутафорскіх “навабудаў”!

— “Замчак” — унікальны нават у сусветных маштабах помнік археалогіі, і таму ён цалкам самадастатковы, — пераканана Наталля Стрыбульская.

З такой пазіцыяй цяжка не пагадзіцца. Але калі распрацоўваўся праект, мультымедыійныя тэхналогіі былі толькі ў зародкавай стадыі. Сёння яны маглі б запоўніць брак выразных ды пераканаўчых сведчанняў уражальнай даўніны горада. Але, ізноў жа, — усе “віртуаліі” патрабуюць рэальнай плошчы. І рэальных сродкаў на ўвасабленне.

рах). Як выявілася, дапатопны “Кубанец” мог бы паспяхова папоўніць музейныя фонды. А вось ездзіць на ім ДАІ забараняе...

Заслаўскі музей-запаведнік — ці не самая маштабная ўстанова такога профілю ў краіне, якая мае толькі раённы статус падпарадкавання. Натуральна, гэтая сумнеўная “адметнасць” даецца ў знакі. Бо многія праблемы на ўзроўні раёна не вырашыць — пры ўсім жаданні зацікаўленых бакоў.

Зрэшты, статус — гэта юрыдычная фармальнасць. Бо насамрэч музей-запаведнік працуе не толькі на Мінскі раён, а фактычна на ўсю краіну. Пра гэта сведчыць хаця б лік наведвальнікаў — прыкладна 35 тысяч штогод. Але ён можа быць і яшчэ большым.

Адкуль такое безапеляцыйнае сцвярдзенне? Аргументы тут — навідавоку. У выхадны дзень жыхары двухмільённага Мінска маюць натуральную патрэбу хаця б ненадоўга вырвацца са звыклага асяроддзя. Адзін з найпрасцейшых варыянтаў яе задавальнення — менавіта вандроўка ў Заслаўе. Маршрутка з мінскага вакзала ідзе туды нейкую палову гадзіны — нават менш, чым у некаторыя мікрараёны сталіцы. Палова гадзіны — і ты ўжо сапраўдны турыст! Праграмы хопіць на дзень.

Многія замежнікі, з якімі даводзілася сустракацца ў Мінску, скардзіліся на нястачу часу, каб убачыць і беларускую “глыбінку”. Каб наведаць Заслаўе, дастаткова нават трохгадзіннай “форткі” ў праграме навуковай канферэнцыі.

Зрабіўшы восем гадоў таму грунтоўны аналіз турыстычнага развіцця Заслаўя, карэспандэнт “Культуры” прыйшоў да несучаснальнай высновы. На шчасце, з таго часу многае змянілася. Папіць кавы ды пад’есці ў гарадку сёння ўжо не праблема. Дый і сам ён стаў куды больш дагледжаны.

Праграма, якую можа прапанаваць турысту Заслаўе, і цяпер уражвае сваёй арыгінальнасцю ды разнапланавасцю. Яна ўключае не толькі старадаўнія помнікі археалогіі ды архітэктуры, але і музефікаваны дот лініі Сталіна, той жа Музей міфалогіі і лесу... І, вядома, унікальны млын, які добра ўпісваецца ў палітру адметнасцей. Але, без сумневу, турыстычны патэнцыял старажытнага гарадка яшчэ далёка не вычарпаны. Канчатковае пераўтварэнне гэтага сціплага “прыдатка” да сталіцы ў сапраўдны турцэнтр вымагае нямала высілкаў.

Ілля СВІРЫН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Заслаўе — Мінск Фота аўтара

21 студзеня Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі адзначае 20-годдзе свайго заснавання. Створаны ў 1990-м як тэатр-лабараторыя для беларускіх драматургаў-пачаткоўцаў, за гады свайго існавання з унікальнага “прэцэдэнта” ён ператварыўся ў адзін з флагману тэатральнага жыцця ў нашай краіне. І натуральна, што пад час урачыстай імпрэзы ў сценах тэатра шматлікія госці і прыхільнікі творчага курса РТБД адзначаюць не столькі сам ўзрост калектыву (па тэатральных мерках — не такі ўжо і вялікі), колькі факт яго жыццёвага і творчага “росту”.

Галоўнае — “тэатр”!

Як спалучыць у сабе функцыі творчай лабараторыі і не страціць пры гэтым патрабаванняў прафесійнага ўзроўню? Як зрабіць так, каб сцэнічныя эксперыменты маладых былі цікавыя не толькі ім самім ды вузкаму колу прафесіяналаў, але і звычайным глядачам, што прыходзяць, найперш, — у Тэатр? Урэшце, як дабіцца ў наш час таго, каб тэатр існаваў не толькі і не столькі як “камплект штатных адзінак”, а — як цэласны дружны калектыў аднадумцаў, кола якога, дарэчы, зусім не абмяжоўваецца працоўнай

прыналежнасцю да трупы РТБД? На гэтыя і шэраг іншых пытанняў, што для многіх тэатралаў падаюцца рытарычнымі, Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі адказвае ўжо самім фактам уласнага існавання. І няхай сабе крытыкі з “хірургічным” педантызмам падыходзяць да кожнага новага спектакля, што з’яўляецца на падмостках тэатра. Яго лідар Валерый Анісенка з гонарам разгортвае велізарны “скрутак” са словамі захаплення і падзякі ад глядачоў, які, дарэчы, месціцца проста ў фае, так што кожны ахвотны можа пакі-

нуць у ім свой запіс, — і гэты яго “казырны” аргумент растоплівае нават самыя ледзяныя сэрцы.

Звычайна па падобных юбілейных нагодах задаеш сабе пытанне: а што б асабіста ты расправёў пра гэты тэатр, калі б давлялося размаўляць пра яго з чалавекам, які не мае аніякага ўяўлення, што гэта за “птушка” такая? Для мяне, бадай, самай адметнай яго рысай з’яўляецца той факт, што Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі — папраўдзе адзіны ў нашай краіне тэатральны калектыў, адкрыты практычна для ўсіх

ахвотных да творчага самавыяўлення. І гэта — свядомая палітыка кіраўніцтва ўстановаў, якая грунтуецца, аднак, зусім не на “ўсяяднасці”, а на трывалым перакананні ў тым, што толькі маладыя ініцыятыўныя кадры здольныя не даць тэатру ператварыцца ў творчае “балота”, няхай сабе эксперыментальнае ці, наадварот, акадэмічна-тытулаванае. А таму Валерый Анісенка больш за што іншае адстойвае права тэатра на творчыя эксперыменты, пошукі, і, не саромеючыся казаць: “Не дам крыўдзіць маіх дзяцей!”, — гарача змагаецца за тое, каб РТБД ні ў

звычайную ўстанову, для якой галоўным клопам стане адно толькі задавальненне глядацкіх патрэб ды касавыя зборы.

І вось ужо пры тэатры адкрываецца Малая сцена, якая напачатку ўяўляе з сябе... фае з расставленымі крэсламі, але сам факт таго, што ёсць “закуточак” для ўсіх, каму не абьякавая творчасць як форма існавання ў прафесіі, не можа не цешыць. А потым і Цэнтр сучаснай драматургіі, які да гэтага існаваў адно толькі ў выглядзе намінальнай штатнай адзінкі, што “вартвала” стосы рукапісаў п’ес айчынных аўтараў, трапіўшы пад крыло РТБД, акрыў і паступова набыў сваё жывое аблічча — маладзёжнае, дзёрзкае і нават крыху правакацыйнае ў плане творчага выкліку сваім старэйшым калегам.

Можна было б шмат яшчэ гаварыць пра тое, што Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі за час свайго існавання паставіў мноства цікавых твораў, стварыўшы шэраг спектакляў, якія былі адзначаны высокімі ўзнагародамі на самых прэстыжных міжнародных фестывалях, адкрыў больш за тры дзясяткі імёнаў новых беларускіх драматургаў, даў пуцёўкі ў прафесійнае жыццё не аднаму рэжысёру... Аднак усе гэтыя афіцыйныя словы творчага прызнання будучы яшчэ не раз прамоўлены на адрас калектыву ў атмасферы святочных імпрэз. Сёння ж, на старонках нашага выдання, нашмат больш важным падаецца сказаць, што адным з прынцыпова важных здабыткаў, якімі РТБД па праве можа ганарыцца, з’яўляецца стварэнне дзейснага асяродка для развіцця айчыннага тэатральнага мастацтва, своеасаблівага творчага “інкубатора”, дзе з дапамогай клапатлівых спецыялістаў-памагатых нараджаюцца новыя айчынныя драматургі, рэжысёры, акцёры — маладыя творцы.

Таццяна КОМАНОВА

На здымку: сцена са спектакля “Чорны квадрат”.

Дваццацігадовы шлях станаўлення і сталення, які прайшоў Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі, сёння ўжо папраўдзе станавіцца гісторыяй. А таму, памятаючы пра мінулае, разам з дырэктарам і мастацкім кіраўніком тэатра Валерыем АНІСЕНКАМ мы паспрабавалі зазірнуць у будучае калектыву і акрэсліць тыя стратэгічныя накірункі развіцця, якія бачацца лідэру РТБД прыярытэтнымі і важнымі не толькі з пункта гледжання прафесійнага развіцця, але і як ідэйна-духоўныя арыенціры мастацкай палітыкі ўстановаў.

— Асноўны вектар, якога мы прытрымліваемся сёння і ад якога не збіраемся адмаўляцца і ў будучым, — заставацца жывым тэатрам. Як паказвае практыка, гэта не так ужо і проста, асабліва ў час, калі не толькі на тэатральнай падмосткі, але ў мастацтва ўвогуле пранікае шмат бяспаднасці, безгустоўнасці і элементарнага непрафесіяналізму.

— Што асабіста вы ўкладваеце ў паняцце “жывы тэатр”?

— І я, і ўвесь наш калектыў лічыць, што самае важнае — звартацца непасрэдна да чалавечай душы. Галоўнае наша “страва” — псіхалагічны рэалістычны тэатр, а ўжо рэжысёрскія “гарніры” і манеры “гатавання” могуць быць самымі рознымі. Важна толькі ўвесь час сачыць за тым, каб знешняя форма, “апаратка”, не засланяла змест і сэнс, каб ні рэжысёры, ні акцёры не “хаваліся” за гэтым.

Тэатр — мастацтва, дзе ўсе залежаць адно ад аднаго. І рэжысёр можа да канца самавыявіцца толькі тады, калі мае справы з акцёрамі высокага ўзроўню, якім падуладна любая, без выключэння, драматургія.

Жыццялюбства як спосаб заставацца ЖЫВЫМ

Калектыў Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі. Першы злева — Валерый Анісенка. — Але ж, пагадзіцеся, і акцёры могуць дарасці да гэткага ўзроўню, толькі калі маюць магчымасць працаваць з высокакласнымі, насамрэч крэатыўнымі рэжысёрамі...

— Згодны. Менавіта таму для мяне так важна выхаваць калектыў прафесіяналаў, высакакласную трупу, з якой змаглі б працаваць абсалютна любыя рэжысёры — ці то прыхільнікі традыцыйнай паставачнай тэхнікі, ці то авангардысты. Бо ў аснове любога стылю работы павінна лягаць прафесія. Гэта я і сам трымаю ў падсвядомасці, і закладваю сваім акцёрам і рэжысёрам. Чаму я не здымаю з рэпертуару “Чорны квадрат”, які ідзе цягам васьмі чатырнаццаці гадоў? Ды таму, што ён дае магчымасць акцёрам увесь час эксперыментавалі, вышукваць ва ўласным сцэнічным існаванні новыя і новыя грані. І часам яны “вычваряюць” на гэтым спектаклі та-

кое, што па-добраму здзіўляе не толькі глядачоў, але і мяне, і іх саміх.

— Вяртаючыся да назвы вашага тэатра як увасаблення першапачатковай, зыходнай ідэі, як вы бачыце развіццё беларускай драматургіі на дадзеным этапе і ў перспектыве?

— Скажу адкрыта і прынцыпова: на сённяшні дзень у нас ужо ёсць важны і даволі пэўны плён. Так што ўсім, хто робіць выгляд, што гэта не так, раю паглядзець на сітуацыю рэальна. Колькі я сябе памятаю ў прафесіі, ніколі раней у беларускім тэатры не было такога драматургічнага “Рэнесанса”. Узгадайце, як у былыя часы лічылася, што ёсць Крапіва “і нехта яшчэ”, потым — Макаёнак, за ім — Дудару і ўсё тая ж “нехта яшчэ”. Сёння ж мы маем папраўдзе россып маладых імёнаў людзей, якія спрабуюць свае сілы ў драматургічнай дзейнасці. Іншая справа, што цяпер перад імі — і

перад усімі намі — стаіць задача шмат працаваць над тым, каб гэтая колькасць выкіталцоўвала яшчэ і якасць.

— Ведаю, што вы цяпер імкняцеся “матэрыялізаваць” яшчэ адну ідэю — арганізацыю фестываляў...

— Так, я лічу, што нам надзвычай патрэбны форум малых форм, арыентаваны адмыслова на маладую нацыянальную драматургію. І ствараць яго неабходна акурат зараз! Бо як жа можна прапагандаваць беларускую драматургію і нацыянальнае тэатральнае мастацтва, калі ніхто, акрамя нас саміх, іх не бачыць? Прыкладам, у рэпертуары РТБД спектакль “Адэль” па п’есе айчыннага драматурга Яўгена Таганова ідзе ўжо 10 гадоў, і ён літаральна корміць нас! Але хто яшчэ ведае гэтую цудоўную п’есу? А вось калі б у нас існаваў механізм, што даваў бы магчымасць паказаць спектакль у самых розных фестывальных аўдыторыях,

размножыць і распаўсюдзіць саму п’есу, думаю, размоў пра адсутнасць на Беларусі цікавых сучасных п’ес стала б значна менш.

У мінулым годзе мы павінны былі выступіць з нашым пленэрным спектаклем “Чайка” ў Здраўнёве ў рамках Міжнароднага фестываля мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”. На жаль, тыя нашы планы не здзейсніліся. Але ж мы пабачылі, што ў Здраўнёве можна было б зладзіць сапраўдную праграму пленэрных паказаў, у выніку чаго на “Славянскім базары...” тэатральнае мастацтва прадстаўлялі б не выпадковыя запрошаныя антрэпрызы, а цікавыя прафесійныя калектывы, прычым як замежныя, так і нашы, айчынныя. Не трэба чакаць, што нехта за нас будзе займацца распаўсюджваннем і папулярывацыяй здабыткаў айчыннага тэатральнага мастацтва.

— На юбілейнай хвалі, што вы пажадалі б свайму калектыву і сваім ўдзячным глядачам?

— Найперш, канешне ж, — здароўя. Але ў большай ступені — жыццялюбства. У наш час мы вельмі рэдка задумваемся над тым, што знешнія фактары і абставіны могуць быць самымі рознымі. Але галоўная канстанта, якую нельга страчваць не толькі ў нашай прафесіі, але і ў жыцці наогул, — гэта акурат жыццялюбства, вера ў тое, што жыццё здольнае дарыць чалавеку радасць і пазітыву. А чалавек, у сваю чаргу, музіць дзяліцца імі з навакольнымі. І калі кожны з нас навучыцца культываваць у сабе гэтае жыццялюбства, я лічу, тое станецца велізарным чалавечым дасягненнем. Акурат таму жадаю гэтага сабе, сваёй трупе і ўсім нашым адданым глядачам, якія любяць Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі ва ўсіх яго праявах.

Т.К.

Дрэва любові Наталлі Паплаўскай

Віншуем!

Час бяжыць, і за мітуснёй штодзённай кожны з нас неўпрыкмет падыходзіць да “круглай даты”, калі трэба падвесці чарговую рысу перажытага, здзейснага за пэўны перыяд жыцця, і, не спяшаючыся, адзначыць, што яшчэ можна зрабіць. Вось і да Наталлі Паплаўскай, адной з самых вядомых мастацкаў нашай краіны, лаўрэаткі прэміі Ленінскага камсамола Беларусі, уладальніцы медаля Францыска Скарыны і шматлікіх айчынных ды замежных дыпламаў за лепшыя ілюстрацыі, прыйшла такая “круглая дата”. А роўна 55 гадоў таму яна, яшчэ студэнтка Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута, упершыню прадставіла свае творы на рэспубліканскай выстаўцы ў Мінску...

Н. Паплаўская.
“Дзядок” з серыі “Героі беларускіх казак”.

З гэтага ўсё і пачалося. І самае цікавае было ў тым, што адразу яна імкнулася захаваць свой адметны шлях у мастацтве, сваё асабістае стаўленне да жыцця, свае тэмы, сюжэты і вобразна-выяўленчыя прыёмы. Паззія і характэрна навакольнага свету дзяцінства, сувязь чалавека з квітнеючай зямлёй, пачынаючы з першай графічнай серыі “Прырода і дзеці”, сталі на доўгія гады неад’емнай часткай яе самабытнай творчасці, якая непасрэдна і арганічна звязана з духоўнымі народнымі вытокамі.

А потым былі бліскучыя літаграфічныя ілюстрацыі, станковыя аркушы і малюнкi на матывах шматлікіх беларускіх народных казак, песень і легенд, у тым ліку да зборнікаў “Дрэва каханьня”, “Ладачкі-ладкі”, “Беларускія дзіцячыя песенькі”, “Музыка-чарадзей”, серыя ўнікальных кніжак-малышак “Беларускія народныя казкі” (дзесяць — у адным блоку), якія пераўвядзены на тры еўрапейскія мовы. Яшчэ можна ўгадаць таленавітае мастацкае афармленне казак народаў замежных краін, “дарослых” кніг прозы і паэзіі беларускіх і сусветных літаратараў: І.Мележа,

Я.Брыля, А.Гурскага, Н.Лагіцкай, Р.Кіплінга, В.Гаўфа, Л.Ліндгрэн, Г.Х.Андэрсена, Ш.Перо...

Вялікі ўклад Наталлі Мікалаеўна ўнесла ў станковае графічнае мастацтва і акварэль. Хто не ведае яе цыклы “Помнікі гісторыі і архітэктуры Беларусі”, “Музей прыроды”, “Браслаўскія матывы”, “З Чырвонай кнігі”, “Яны належать усім”, якія з пасляхам экспанаваліся на нацыянальных і міжнародных выстаўках у краінах блізкага і далёкага замежжа. Шыкоўны цыкл станковых аркушаў у розных тэхніках — “Героі беларускіх казак”, дзе мастачка гарманічна змагла сплясці рэальныя назіранні з фальклорнымі вобразамі, у выніку чаго стварыла свой тыпаж казачных персанажаў, што назаўсёды засталіся ў візуальнай памяці не толькі маленькіх чытачоў.

Асобная старонка творчасці Н.Паплаўскай — Браслаўшчына, якой яна прысвяціла больш за сотню паэтычных літаграфій, акварэлей і малюнкаў. Разам са сваім паплечнікам і мужам, народным мастаком краіны Георгіем Паплаўскім і дачкой — таксама таленавітай мастачкай — Кацярынай яна правяла ў тым маляўнічым куточку

чарадзейных азёр, так бы моўць, “на пленэры”, не адно дзесяцігоддзе. І, канешне ж, не магла не ўвасобіць гэты чуд у сваіх эстампах, замалёўках і акварэльным жывапісе. Браслаўскія творы, як адзначае сама творца, хаця і прадывітаны канкрэтнай натурай, але выглядаюць як своеасаблівае настальгія па дасканаласці, якой аўтару хацелася падзяліцца з гледачом, прыцягнуць ягоную увагу, выклікаць суперажыванне ў тых, хто не змог пабачыць гэтае ўнікальнае харавство.

Так, казка, фальклор, легенда, прырода, добрыя і прыгожыя людзі, якія жывуць у любові і згодзе, — сапраўднае царства Наталлі Паплаўскай, дзе мастачка — гаспадыня, і толькі талент і сардэчная прыхільнасць да жыцця вызначаюць межы яе ўладанняў. Гэтае свабоднае вяртае Паплаўскую да яе спрадвечнага паклікання — пластычнай інтэрпрэтацыі рэальнасці, да чароўнага дзеяння (літаральна “маніпуліравання”) лініяй і колерам, прасторай і фактурай, святлом і аб’ёмам, да стварэння новых, сваіх, прыцягальных душэўнай шчодрасцю вобразаў, уласцівых толькі ёй, Наталлі Паплаўскай. У яе чыстым і добрым мастацтве знайшлі яркае ўвасабленне і нястрыманая аўтарская фантазія, і рэдкі дэкаратыўны талент, і выключнае ўменне чудаўна збудаваць “канструкцыю” кампазіцыі, і дакладнасць этнаграфічных і пейзажных прыкмет.

Хачу яшчэ адзначыць дзейнасць Наталлі Мікалаеўны як дызайнера — аўтара праектаў і мастацтвазнаўчых тэкстаў некалькіх альбомаў і каталогаў. Сярод самых значных — альбом “Браслаўшчына. Дзёнік мастакоў” (зборнік літаратурных і мастацкіх замалёвак і роздумаў пра Браслаўшчыну і яе чудаўрных людзей — на матэрыяле ўласнай творчасці і творчасці Георгія Паплаўскага) ды фундаментальны альбом-манаграфія “Георгій Паплаўскі. Рамантык суроўгага стылю”, днямі выпушчаны ў выдавецтве “Чатыры чвэрці” пры фінансаванні фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва, Міністэрства культуры і Нацыянальнай акадэміі навук краіны.

Словам, юбілярцы ёсць чым ганарыцца! Дык у чым яно, славу тае шчасце гэтай таленавітай жанчыны? У вялікай любові да жыцця, у дружнай сям’і, у светлай і добрай творчасці? Ці ў страці ўсім гэтым валодаць?

Ніна МАРЧАНКА,
мастацтвазнаўца

У мінскім Музеі сучаснага беларускага выяўленчага мастацтва завяршае працу чудаўна выстаўка скульптуры “Узбагачаючы адно аднаго” лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі, прафесара Анатоля Арцімовіча, які летас адзначае сваё 70-годдзе, і яго таленавітых вучняў па Беларускай акадэміі мастацтваў.

Якія высновы можна зрабіць пасля агляду гэтай незвычайнай экспазіцыі? Па-першае, тое, што сучаснае мастацтва не існуе без трывалых генетычных сувязей з мінулым, калі за мінулае ўпэўнена ўзяць хаця б 1970 — 80-я гады. Па-другое, тое, што ў нашай выяўленчай культуры ёсць вельмі моцныя патэнцыйныя сілы, якія ўжо заўтра будуць уяўляць каштоўны маральны зрэз усяго лепшага, што пакінулі пасля сябе іхнія папярэднікі — настаўнікі А.Бембель, А.Глебаў, А.Анікейчык — і тыя, хто і сёння годна працягвае іх творчыя заповеды: А.Арцімовіч, Г.Мурамцаў, У.Слабодчыкаў і іншыя. Прычым і эстэтычныя крытэрыі ўдзельнікаў выстаўкі вельмі высокія, і тут не трэба адназначна ацэньваць творчасць маладога або “сярэдняга” пакалення са знакам плюс або мінус, па ўбываючай або ўзрастаючай, ад мінулага да сённяшняга.

А.Арцімовіч. “Помнік Францыску Скарыну ў Калінінградзе”.

“Пташуні гнёзда” Анатоля Арцімовіча

З гэтага пункта гледжання экспазіцыя мае, безумоўна, станоўчы бок, бо, вызваляючы нас у свядомасць з палону звыклых параўнальных супастаўленняў,

Мяне ўразіла разнапланавасць не толькі ўласна тэм (ад міфалогіі і гісторыі краіны да удалых спроб па-новаму, па-свойму, асэнсаваць сучаснасць і яе вострыя праблемы), але і разнастайнасць матэрыялаў: бронза, мармур,

радзкі помнік і мемарыялаў, якія ён стварыў на сваім веку: ад Кургана Славы і помніка князю Барысу ў Барысаве да манумента Ф.Скарыну ў Калінінградзе, помніка ў гонар перамогі рускіх салдат на Бярэзіне ў 1812 годзе, помніка Ізяславу і Рагнедзе ў Заслаўі...

Асобнай увагі заслугоўвае фотасерыя, якая распаўсюдае пра тое, як А.Арцімовіч разам з сынам Іванам і У.Церабуном працуе над унікальным мемарыялам для г. Слоніма, прысвечанага воінам Першай сусветнай вайны, дзе галоўны сімвал — крылаты Геній салдац-

А.Шомаў.
“Сон”.

дае свабоду для больш аб’ектыўных і прадурзятых меркаванняў.

Акрамя таго, з блізкай часовай адлегласці мастацтва сучаснай скульптуры ўчарашніх “акадэмістаў” выкарыстоўваецца найбольш выпукла і выразна, з’яўляецца магчымасць больш пільна ўгледзецца ў яго, разгледзецца асобныя кірункі як станковай, так манументальнай і дэкаратыўна-паркавай скульптуры.

граніт, дрэва, зварны метал, сілумін, тэракота, шэрот і нават каляровае шкло.

А імёны многіх вучняў А.Арцімовіча ўжо даўно “на слыху”: М.Інкоў, А.Хараберуш, У.Ламейка, С.Бандарэнка, І.Зарсімовіч, П.Лук, Ю.Анушка, Д.Комлеў, А.Шаціла, П.Вайніцкі, Я.Колчаў, Д.Аганаў, І.Чумакоў, А.Шомаў, М.Дробыш, М.Яршоў, А.Бакуменка, В.Нячай...

Сам мэтр Анатоля Яфімавіча прадставіў некалькі сваіх станковых твораў і фотарэп-

кай славы — адрывае ад сябе Меч вайны. Вайны ўвогуле, бо вайна заўсёды нясе смерць, няшчасці, боль, пакуты... І грамадзянскі абавязак кожнага, як падкрэсліваюць аўтары праекта, — памятаць аб тым.

Вось такія думкі з’явіліся ў мяне пасля прагляду гэтай, не вельмі вялікай, экспазіцыі, якая па сваёй эмацыянальнасці і прафесіяналізму выклікала добрыя пачуцці і надзею на заўтрашні дзень нашага мастацтва.

Б.К.

ДЫПЛАМАТЫЯ СТАРАДАЎНЯГА МІРА

Акурат на стары Новы год, 14 студзеня, у старажытных сценах Мірскага замка прайшла сустрэча кіраўніцтва Міністэрства культуры з дыпламатамі, саветнікамі па культуры пасольстваў краін, акрэдытаваных у Беларусі, а таксама прадстаўнікамі замежных культурных цэнтраў.

Як зазначыў на пачатку мерапрыемства міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка, у будучым такія сустрэчы, магчыма, стануць традыцыйнымі і будуць ладзіцца на базе знакавых культурных аб'ектаў нашай краіны. Па словах міністра, важнасць і значнасць падобных акцый — відавочная, бо праз іх прадстаўнікі пасольстваў змогуць азнаёміцца з рэальным станам культуры ў Беларусі і спрыяць яе прэзентацыі за межамі рэспублікі.

— Сустрэча ў Мірскім замку — не выпадковасць, — адзначыў міністр. — Адрэстаўраваны помнік архітэктуры, унесены ў Спіс сусветнай спадчыны UNESCO, — гэта ўтульны дом, які заўсёды рады вітаць усіх, хто цікавіцца гісторыяй Беларусі, а таксама чарговае яскравае свечанне таго, як наша дзяржава ставіцца да ўласнай спадчыны, да ўласнай культуры.

На пасяджэнні ў канферэнц-зале Мірскага замка былі агучаны падыходы Міністэрства культуры да далейшай актывізацыі дыялога паміж Беларуссю і замежнымі краінамі, абмяркоўваліся пытанні па арганізацыі сумесных творчых праектаў. Гэтае абмеркаванне, натуральна, не спынілася пасля завяршэння пасяджэння, а працягвалася і ў кулуарах.

— Як вядома, неформальныя кантакты ў дыпламатыі з'яўляюцца асноўнымі, дзякуючы ім і рэалізуюцца канкрэтныя праекты, — падкрэсліў Павел Латушка. — А мы зацікаўлены ў развіцці супрацоўніцтва ў рамках міжнародных арганізацый, СНД, ЕўрАзЭС, праграмы "Усходняе партнёрства" Еўрапейскага саюза. Таму мы будзем прыкладаць сістэмныя намаганні, накіраваныя на тое, каб імідж беларускай культуры меў станоўчы характар і належна ўспрымалася за межамі Беларусі...

Шматлікія прадстаўнікі пасольстваў, акрэдытаваных у нашай краіне, таксама адзначалі важнасць падобных стасункаў з кіраўніцтвам Міністэрства культуры.

— Гэтая сустрэча — яшчэ адна магчымасць вырашыць пытанне, якое для мяне з'яўляецца вельмі істотным, і звязана яно з адкрыццём французскага Культурнага цэнтра ў Мінску, — паведаміў саветнік па супрацоўніцтве і культуры Пасольства Францыі ў Беларусі Людавік Руае. — І ў гэтым пытанні нам, натуральна, неабходна падтрымка Міністэрства культуры Беларусі і Мінгарвыканкама. Спадзяюся, што Цэнтр з'явіцца ў Мінску ўжо сёлета. А яшчэ адзін, досыць перспектывны, кірунак узвядзення, на маю думку, — наладжванне двухбаковых сувязей такім чынам, каб прадстаўнікі Міністэрства культуры або супрацоўнікі Мірскага замка наведвалі старажытныя замкі ў Францыі, а іх французскія калегі, адпаведна, — у Беларусі...

Сустрэча ў Міры падтурхнула прадстаўнікоў некаторых краін і да абмену творчымі калектывамі.

— Мы запрасілі выступіць на Міжнародным фестывалі народных танцаў, што адбудзецца ў нашай краіне ў чэрвені — ліпені бягучага года, беларускі ансамбль, — сказаў другі сакратар па пытаннях культуры Пасольства Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Беларусі Чжуан Цзяньлін, — а таксама чакаем у гасці ў Паднябесную ваш калектыв, які ўнесены ў Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі. Дарэчы, мы супрацоўнічаем досыць актыўна: з 1999 года ладзім Дні культуры Кітая ў Беларусі штогод, і сёлета яны пройдуць таксама...

Высокія госці атрымалі магчымасць убачыць і ацаніць на свае вочы вынікі той працы, якую правалі ў Мірскім замку айчыныя рэстаўратары і музейныя супрацоўнікі. Пасля экскурсіі па шматлікіх залах кожны з прадстаўнікоў дыпламатычных місій выказаў сваё захапленне адноўленай архітэктурнай перлінай Беларусі і яе новай экспазіцыяй.

— Я вельмі цікаўлюся гісторыяй, — сказаў карэспандэнту "К" саветнік Пасольства Дзяржавы Палестыны Фарыд Шалан. — Быў у Міры тры гады таму, і цяпер магу цалкам аб'ектыўна ацаніць тую змену, якая адбылася ў замку: яны, проста кажучы, капітальныя і вельмі ўражваюць! Хачу падзякаваць міністру культуры Беларусі Паўлу Латушку за гэтае мерапрыемства, бо для нас, прадстаўнікоў пасольстваў, вельмі важна наведваць такія аб'екты культуры. Упэўнены, што культурны турызм паміж Палестынай і Беларуссю ў будучым выйдзе на якасна новы узровень...

— Мой прыезд у Мір — не выпадковы, бо, як вядома, некаторыя прадстаўнікі сям'і Радзівілаў былі членамі Мальтыйскага ордэна, — распавёў святар — сакратар Пасольства Суверэннага Мальтыйскага ордэна ў Беларусі Ян Кашыр. — Таму сувязі паміж нашымі краінамі сягаюць яшчэ ў эпоху Сярэднявечча. Абаяжкова распавяду пра станоўчы ўражанні ад адноўленага замка сваіму кіраўніцтву, і спадзяюся на далейшае плённае супрацоўніцтва з Міністэрствам культуры Беларусі.

— Парадавалася зменам у Мірскім замку і вынікам працы, якая была зроблена беларускімі музейшчыкамі, — адзначыла, у сваю чаргу, саветнік Пасольства Сацыялістычнай Рэспублікі В'етнам у нашай краіне Нгуен Пхуонг Бін. — Мне шмат раскавалі пра прыгажосць Міра, але цяпер я ўпэўнілася ў гэтым асабіста...

Поўнаасцю ж акунуцца ў атмасферу Сярэднявечча прадстаўнікам дыплімаіі і гасцям Міра дапамагла старадаўняя беларуская музыка, напісаная Мацеем Радзівілам і Міхалам Клеафасам Агінскім, якую выканаў Заслужаны аматарскі калектыв — ансамбль "Пастараль" Дзяржынскай ДШМ.

Пасля канцэрта Павел Латушка ўручыў граматы і падзякі Міністэрства культуры тым людзям, якія адыгралі важную ролю ў аднаўленні старажытнага помніка сусветнай спадчыны UNESCO, — супрацоўнікам Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі і ягонага філіяла — замкавага комплексу "Мір".

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА

Чарговы этап адраджэння і развіцця сяла: самадастатковасць аддзела культуры

Дырэктар Баранавіцкага райметадцэнтра Таццяна Еўмянькова на апошнім семінары клубнікаў яшчэ раз агучыла ўласную “метадычную” пазіцыю: кожная ўстанова павінна мець непаўторнае творчае аблічча, адметную тактыку дзейнасці. “К” пастаянна піша пра складнікі такой “непадобнасці”: гэта геапалітыка, дэмаграфія, гісторыка-архітэктурная спадчына і культурная традыцыя кожнага асобна ўзятых паселішча. І кожны названы фактар, па нашым меркаванні, павінен наўпрост уплываць на змест і форму культурна-масавых мерапрыемстваў. У адваротным выпадку аблічча СДК і СК будзе розніца хіба што выглядам будынка.

Начальнік аддзела культуры Баранавіцкага райвыканкама Сяргей Седач займае гэтую пасаду з верасня, раней кіраваў раённым Цэнтрам рамёстваў у вёсцы Русіно — унікальнай установай не толькі ў маштабах Баранавіччыны. Таму ўзняцце статусу ўстаноў культуры — адзін з ягоных кіраўнічых прыярытэтаў. А пра новы статус без інавацыйных падыходаў да працы гаварыць не выпадае. Па выніках мінулага года клубнікі раёна спрацавалі быццам няблага: план па аказанні платных паслуг у супастаўных цэнах выкананы на 114 працэнтаў. Але Сяргей Седач упэўнены: не планам адзіным павінны жыць культурработнікі. Маўляў, іх асноўная задача — не камерцыялізацыя захадаў, а духоўная кансалідацыя грамадства. А тут нявыкарыстаных рэзерваў — процьма. Нельга не пагадзіцца з начальнікам аддзела: на неўрадлівай глебе інавацыі не буваюць, а іх колькасць залежыць ад выверанай кадровай палітыкі.

Не менш важным для культуры раёна аказалася і пытанне ўмацавання матэрыяльнай базы. І тычыцца гэта не толькі клубных устаноў (з пэўных прычын аграгарадкі “Падгорны” і “Мірны” сталі сёлета пераходнымі), але і 29 помнікаў гісторыі і культуры, занесеных у Дзяржаўны спіс каштоўнасцей. Па шэрагу з іх праблемнай уяўляецца нават не рэканструкцыя, а кансервацыя. Словам, напярэдадні старадаўняга сядзібы з закінутымі старасвецкімі паркамі яшчэ доўга не будуць уключаны ў духоўна-культурны асяродак вясковага жыцця Баранавіччыны.

Народ пытаецца і прапануе

Аўто — для экспедыцый, Інтэрнэт — для інавацый

Баранавічы, як вядома, — горад абласнога падпарадкавання і мае два аддзелы культуры: гарадскі і раённы. Але наша сталая рубрыка, тэматычна звязаная з далейшым адраджэннем сяла, вымагае ўвагі, звернутай выключна на раён.

Кацярына КРУЦЬКО, выконваючая абавязкі дырэктара Раённага цэнтра рамёстваў вёскі Русіно:

— Цэнтр пастаянна ладзіць экспедыцыі па раёне для вывучэння сучаснага стану традыцыйнага ткацтва, пляцення паясоў, разьбы па дрэве, ганчарства і пчаларства, а ўласнага аўтамабіля для гэтага не маем. Прыставацца ж да выездаў аўтаклуба іншым разам бывае даволі цяжка. Хацелася б у гэтым плане большай самастойнасці. Мы ж вельмі карысную для раёна справу робім. Ствараем, да прыкладу, фотакартатэку майстроў Баранавіччыны, пастаянна папаўняем відэаархіў. З гэтай нагоды не пашкодзіла б Цэнтру і мультымедыяапаратура: для дэманстрацыі ў нашых музейных залах фільмаў пра гісторыка-культурную спадчыну раёна. І апошняе: у нас няма пакуль выхаду ў Сусветнае сеціва, а без гэтага, як паказвае практыка, цяжка назапашваць цікавы культасветны досвед і “нараджаць” уласныя крэатыў.

Аляксандр, рабочы аграгарадка “Сталовічы”:

— Наш храм Аляксандра Неўскага дзейнічае, але паглядзіце на ягоныя фасады: тынкоўка адвальваецца, пабелка знікае, унутраныя памяшканні патрабуюць рамонт. Яно не дзіва: храм XVII стагоддзя. Да рамонту нядаўна падступіліся, але, наколькі ведаю, вядзецца ён на грошы вернікаў. Калі ж падключыцца дзяржава?

Ганна ПЯТРОВА, дырэктар сельскага клуба вёскі Кабушкіна:

— У нас звычайная вёска, не аграгарадок. Але клуб мае ўсё неабходнае: тэлевізар, DVD-прайгравальнік (набылі за грашовую прэмію), нават тэнісны стол ёсць... Аднаго не хапае: людзей. У вёсцы — 115 жыхароў, шмат пенсіянераў, а юнакоў і дзяўчат да 18 гадоў — усяго шэсць чалавек...

Пенсіянер з вёскі Ястрэмбель:

— Ястрэмбель знакаміты сядзібным домам XIX стагоддзя. Прыгажосць — надзвычайная, але гляньце, у якім ён занябаным стане! Не, кансервацыю зрабілі, але ці надоўга яе хопіць?

Намеснік старшыні Баранавіцкага райвыканкама па сацыяльных пытаннях Анатоль ФІЛАНЧУК узначальваў у свой час раённы аддзел культуры. Чалавек дасведчаны, неабіякавы, творчы: і па сёння кіруе ансамблем “Мірскія музыкі” пры СДК аграгарадка “Мір”. Натуральна, прыняў удзел у лятучцы і начальнік аддзела культуры Баранавіцкага райвыканкама Сяргей СЕДАЧ.

Яўген РАГІН:

— Давайце параўнаем дзве ўстановы культуры, што пабачыў пад час паездкі па раёне, — культурна-дасугавы цэнтр аграгарадка “Сталовічы” і сельскі клуб у вёсцы Кабушкіна: першы ўражае эксклюзіўнымі архітэктурнымі формамі, другі — даволі старая будыніна...

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— Вы паглядзелі б на яе гадоў дзесяць таму... Дарэчы, добрая

нагода для гаворкі пра сённяшняю кадравую сітуацыю ў раёне. Названыя ўстановы звонку розныя, але ў абедзвюх наладжана работа. Шчыра скажу, СК у Кабушкіне раней быў у заняпадзе. Аднак узначаліла яго Ганна Іосіфаўна Пятрова, якая не мае спецыяльнай адукацыі. Гэта не перашкодзіла ёй наладзіць кантакт з кіраўніцтвам мясцовага торфапрадпрыемства, выцягнула ўстанову з багны...

Яўген РАГІН:

— Мне імпануе пазіцыя начальніка аддзела культуры, які паставіў за мэту павысіць клубны статус. У тых жа Сталовічах КДЦ кіруе маладая Валянціна Аніскевіч, якая дакладна ведае, што адметнасць, “непадобнасць” яе ўстановы — у мэтанакіраванай працы з моладзю. Яе ў вёсцы хапае, а Баранавічы — пад бокам: трэба канкурыраваць...

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— Дык вось, бяда наша ў тым, што мала пакуль такіх, ініцыятыўных.

Яўген РАГІН:

— Але ўсё часцей у раёне ўзнікаюць новыя тыпы устаноў, што ўжо само па сабе павінна падштурхоўваць работнікаў да крэатыўных творчых пошукаў... Ці я памыляюся?

Сяргей СЕДАЧ:

— Змяніць клубную шыльду — прасцей за ўсё...

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— Калі за новай шыльдай няма перспектывы, установа не будзе карыстацца попытам. Кіраўніцтва таго прадпрыемства, што ёсць у вёсцы, павінна разглядаць сельскую структуру аддзела культуры як уласны ідэалагічны “цэх”. Пры такой пастаноўцы пытання не будзе асаблівых праблем з фінансаваннем, транспартам і гэтак далей. Увесь вясковы, так бы мовіць, соцыум павінен працаваць у звязцы. Інакш важкіх вынікаў не атрымаем.

Сяргей СЕДАЧ:

— Мілавідаўскі СДК стаў у нас Цэнтрам народнай творчасці, бо для дадзенай вёскі планавалі развіццё традыцыйных мастацтваў — найбольш перспектыўнае і запатрабаванае. Заўтра ўстанова абяцае стаць дзейным філіялам раённага Цэнтра рамёстваў у Русіно.

Яўген РАГІН:

— Ваш РЦП заслугуе асобнага артыкула на гэтым развароце... Я на іншым цяпер хачу засяродзіць увагу. У лістападзе наведаў Ляхавіцкі раён, дык тамтэйшыя начальнік аддзела культуры, намеснік старшыні райвыканкама па сацыяльных пытаннях разглядаюць Баранавіцкі раён як творчую лабараторыю, дзе можна вопыту набыць. Але ж і ў вас праблем хапае.

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— Самая набалелая, я ўпэўнены, — кадравая... Не жадаю наракаць на тое, што работнікі культуры сёння мала зарабляюць. Хто сумленна працуе, мае стаж і адукацыю, штомесяц атрымлівае цалкам годныя грошы...

Сяргей СЕДАЧ:

— Дзесяці каля мільёна трохсот тысяч рублёў...

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— Дзейнічае сістэма надбавак, прэміравання, сумяшчальніцтва. Плюс базавая гаспадарка (і ёсць таму шмат прыкладаў) падтрымлівае нашых работнікаў матэрыяльна... Нават базавы заробак без “накрутак” пачынаецца дзесяці ад 600 тысяч рублёў... Карацей, справа не ў грошах, а ў стаўленні да працы. Ненармаваны рабочы дзень, праца ў святы — гэтая спецыфіка іншым разам не надта

прываблівае некаторых маладых спецыялістаў, што выраслі не на духоўных, а на матэрыяльных ідэалах... Магу сцвярджаць з адказнасцю, што ВНУ сёння выпускаюць не практыкаў, а тэарэтыкаў. За савецкім часам вытворчая практыка студэнтаў заўжды ладзілася на творчых базах канкрэтных сельскіх устаноў культуры. І не было тут фармалізму, шаблоннасці.

Яўген РАГІН:

— Наколькі ведаю, вы гэтую традыцыю ў сябе не скасавалі...

Сяргей СЕДАЧ:

— З Гродзенскім вучылішчам мастацтваў заключылі дамову на тое, каб навуэнцы праходзілі практыку ў нашым раёне. Мы іх бачым у справе, “шліфуюм”...

насцяж, ва ўменні наладзіць арганічны і дзейсны стасункі з мясцовымі вясковымі ўладамі... Урэшце, калі старое, для ўсіх звыклае мерапрыемства набывае новыя фарбы, новую якасць — хіба гэта не праява крэатыўна, прафесіяналізму?

Яўген РАГІН:

— Ды я цалкам згодны. Крэатыў на патак паставіць нельга... Вось дырэктар КДЦ аграгарадка “Сталовічы” Валянціна Аніскевіч хоць і маладая, але амбіцыйная: мае сярэдняю спецыяльную адукацыю, збіраецца займець завочную вышэйшую; леташні план па аказанні платных паслуг — 6 мільёнаў рублёў — выканала; правяла маладзёжны фестываль РЭП-выканаўцаў, збіраецца адкрыць гурток тэ-

Мэта:

Перспектыўны сродак дасягнення: гісторыка-архітэктурны “дэкор” мерапрыемстваў

Культурна-дасугавы цэнтр аграгарадка “Сталовічы”.

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— ...І пакідаем у сябе. Дзесяці з паўдзясятка выпускнікоў працуюць ужо на Баранавіччыне. Жыллё ў вёсках заўжды ёсць...

Яўген РАГІН:

— Я разумею так сітуацыю: асаблівых вакансій у вас няма. І з навучальнымі ўстановамі вы стасункі наладзілі, і спецыялістаў перападрыхтоўваеце... Але нямногіх з іх энергічныя ды на інавацыі здольныя. Мне дырэктар РМЦ Таццяна Еўмянькова распавяла, што СДК у вёсцы Крошына ўзначаліў нядаўна Юрый Пшэўлоцкі. У выніку тут кардынальна змяніўся стыль працы. Аднавіў дзейнасць ансамбль “Крушына”, наладзіў кантакт з мясцовай гаспадаркай, у глядзельнай зале — аншлагі. Але, як казала Таццяна Фёдаруна, выпадкі такой ініцыятыўнасці ў сферы культуры — адзінкавыя. Як змагацца з руцінай?

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— Штодзённымі высілкамі. Тут, я ўпэўнены, найвялікшая адказнасць кладзецца і на начальніка аддзела культуры, і на нашу метадычную службу.

Сяргей СЕДАЧ:

— Сапраўдны работнік культуры пастаянна ўдасканальваецца, а пры гэтым, я ўпэўнены, без новых ідэй не абысціся. І не заўжды крэатыў, на мой погляд, звернуты на стварэнне кідкіх форм дзейнасці, прасочваецца ён — у стаўленні да калег і аднавяскоўцаў, у арганізатарскіх здоль-

атралізацыі... Мы гаворым з ёй пра тое, што прастора наўкол КДЦ — унікальная: і касцёл, і старадаўні храм Аляксандра Неўскага. Гэтыя аб’екты проста просяцца стаць “дэкорам” летніх тэатралізаваных рэканструкцый, як гэта робіцца, да прыкладу, ля Дома-музея Тадэвуша Касцюкі ў Косаве. Для мяне гэта — самы што ні ёсць крэатыўны падыход да справы.

Сяргей СЕДАЧ:

— А я б яшчэ назваў інавацыяй і тое, што ў КДЦ аграгарадка “Сталовічы” дзейнічае студыя гуказапісу — своеасаблівы філіял народнага аматарскага аб’яднання “Крок”, што арганізавана пры РМЦ.

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— Не магу не згадаць Мірскі СДК. Ягоныя супрацоўнікі не чакаюць падтрымкі метадычнага цэнтра — у іх заўжды свае ініцыятывы па наладжанні творчых стасункаў з Гомелем, Бійскам, Краснаярскам... І адуоль яны бяруць на ўзбраенне самае лепшае, з кожнага мерапрыемства ўтвараюць нешаблонныя шоу на мясцовым матэрыяле, — і гэта, несумненна, крэатыў. І народ плаціць за яго грошы. Што немалаважна — кожны глядач становіцца ўдзельнікам канцэртнай праграмы.

Яўген РАГІН:

— Вернемся да больш шараговых сельскіх клубных устаноў. Іх у раёне — 49, і не паўсюль тэхнічная ўзброенасць адпавядае патрэбам часу...

Намеснік старшыні Баранавіцкага райвыканкама па сацыяльных пытаннях **Анатоль Філанчук** (злева) і начальнік мясцовага аддзела культуры **Сяргей Седач**.

чых сіл, каб своєчасова ўхадзіцца з усёй “сацыялкай” названых аграгарадкоў. Літаральна днямі аб’екты культуры тут будуць здадзены.

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— І будуць яны абсталяваны па апошнім слове тэхнікі... Натуральна, можна было б управіцца з рамонтам у больш сціслы тэрмін, але гадоўнае — якасць работ. Вы бачылі КДЦ у аграгарадку “Сталовічы”. А мы ж гэты аб’ект узвялі з нуля! Раней пад клуб у вёсцы выкарыстоўвалася адно з памяшканняў мехдвара. А цяпер — палац!

Яўген РАГІН:

— Чаго чакаеце, Сяргей Сяргевіч, ад Дзяржпраграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады?

Сяргей СЕДАЧ:

— Спрашчэння працэдур на быцця апаратуры замежнай вы-

Дэталі да агульнай карціны

Крок за “Крокам”

Народнаму аматарскаму аб’яднанню “Крок” больш за 20 гадоў. Дзейнічае яно пры Баранавіцкім раённым метадычным цэнтры. Кіруе аб’яднаннем музыкант Генадзь Сцяцко. Па сутнасці “Крок” — гэта студыя гуказапісу, што гуртуе вакол сябе не толькі кампазітараў-аматараў, але і эстрадных выканаўцаў розных узростаў і прафесій.

Карацей, “Крок” — своеасаблівая кузня талентаў. Але нездарма яна які ўжо год дзейнічае менавіта пры РМЦ: аб’яднанне вельмі цесна супрацоўнічае з аматарскімі калектывамі не толькі Баранавіцкага, але і суседніх раёнаў. У студыі з дапамогай прафесійнай апаратуры, набытай аддзелам культуры, запісваюцца вельмі прыстойныя фанаграмы і аранжыроўкі. Без “Кроку” не абыходзяцца і фестывалі, канцэрты, раённыя святы. Так што Генадзь Сцяцко не толькі музыкант, але і метадыст РМЦ, што вядзе рэй у гукавым афармленні культурна-сававых мерапрыемстваў. Справа гэтая настолькі запатрабаваная, што на Баранавічыне ўзнікла яшчэ адна студыя гуказапісу — пры культурна-дасугавым цэнтры аграгарадка “Сталовічы”.

— Асноўная наша задача, — тлумачыць Генадзь Сцяцко, — папулярызацыя і развіццё самадзейнай творчасці мясцовых аўтараў і выканаўцаў, павышэнне іх выканальніцкага майстэрства.

клубная “непадобнасць”

Райвыканкамаўская “лятушка” з “К”

Сяргей СЕДАЧ:

— Так, прыкладна ў палове СК трэба гэтую апаратуру, хоць і паступова, але неадкладна абнаўляць.

Яўген РАГІН:

— Наколькі ведаю, гэта адзін з пунктаў вашай сёлетняй раённай праграмы “Культура Брэстчыны”?

Сяргей СЕДАЧ:

— Усё так. Але і летась, натуральна, на ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы было выдаткавана 3,5 мільярда рублёў. Сёлета на гэтыя мэты будзе выкарыстана ледзь не два мільярды.

за межамі тэрмінаў Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сяла?

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— Тут аб’ектыўнае абгрунтаванне ёсць. У кастрычніку мы накіравалі ў Міністэрства фінансаў узгадненне па закупцы тэхнічнага абсталявання, што ў Беларусі не вырабляецца, — адказу ж няма і па сёння. У гэтым — адна з прычын прамаруджвання са здачай аб’ектаў...

Сяргей СЕДАЧ:

— Перашкодзіла справе і тое, што нам не хапіла летась будаўні-

творчасці. І, натуральна, у нас — сваё бачанне складання планаў па аказанні платных паслуг: камерцыялізацыя не павінна замянаць творчасці. Планы гэтыя патрэбны, але не на шкоду якасці мерапрыемстваў.

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— Не думаю, што платныя паслугі ставяць крыж на творчасці. Мы з лёгкасцю і без асаблівых затрат зарабляем на выездных мерапрыемствах: спачатку “абкатваем” іх у раёне, а потым “прачэсваем” ледзь не ўсю Беларусь.

Яўген РАГІН:

— Анатоль Пятровіч, а вы што лічыце генеральным накірункам дзейнасці ў сферы раённай культуры на бягучы год?

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— Генеральны накірунак: шліфоўка, мадэрнізацыя таго, што ўжо зроблена, і не толькі ў нашых аграгарадках, але і ў шараговых вёсках. Адпаведны рашэнні райвыканкама па гэтай “шліфоўцы” ўжо прыняты.

Яўген РАГІН:

— І апошняе пытанне, Анатоль Пятровіч, — з ліку, напэўна, самых набалелых: у раёне — 29 аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны, занесеных у адпаведны Дзяржаўны спіс. Пра іх праблемны стан згадваў на лістападаўскай “гарачай лініі” нашага Інфацэнтра міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел

Сядзібны дом канца XIX стагоддзя ў вёсцы Ястрэмель.

Латушка... Я бачыў храм Аляксандра Неўскага ў аграгарадку “Сталовічы”, які патрабуе неадкладнага рамонт, неагатычны сядзібны дом і парк у вёсцы Ястрэмель, што так-сяк занасераваны... Большасць з 29 унікальных аб’ектаў так і не сталі яркім фрагментам у турыстычнай і культурнай мазаіцы Баранавічыны. Як збіраецца выпраўляць становішча?

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— Сапраўды, балючае пытанне, можна сказаць — ахілесова пята. Цудоўна разумею глабальнае асветніцка-духоўнае значэнне згаданых помнікаў: бяспамяцтва — заўжды ганебнае... Карацей, гэтым трэба займацца, але — нават не на абласным узроўні...

Яўген РАГІН:

— Маеце на ўвазе канкрэтную дзяржпраграму?

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— Гэта адзін нюанс. Другі звязаны вось з чым. Нам нібы спрасцілі магчымасць перапрафілявання гісторыка-культурных аб’ектаў, — цяпер гэта можна рабіць без жорсткага рэгламентавання. Быццам усе перашкоды для інвестараў зніклі, але валам апошнія да нас не кінуліся. Праўда, Паўлінаўскі палац як быццам знайшоў свайго гаспадара. А для аднаўлення храма ў Сталовічах мы збіраемся прыцягнуць бюджэтнае фінансаванне. Словам, пэўныя зрухі ўжо ёсць, але не хапае сістэмнасці. Натуральна, не ўсе 29 аб’ектаў будуць у перспектыве адрамантаваны, аднак і кансервацыя патрабуе абавязковай перыядычнасці і немалых фінансавых уліванняў... Урэшце, мы вядзём цяпер гаворку пра іміджавыя аб’екты, якія праз час павінны стаць неад’емным антуражам для нашых культурна-асветных намаганняў... Возьмем, да прыкладу, Музей-сядзібу Адама Міцкевіча ў Завоссі. Там у свой час былі, прама скажам, эксклюзіўныя работы выкананы. Але прыняць гэты аб’ект на баланс нашага аддзела культуры мы не можам, бо няздольныя сядзібу ўтрымліваць. Адназначна, тут неабходна прадуманая дзяржаўная падтрымка, бо гаворка — пра нацыянальны набытак, па стане якога будзе ацэньвацца ўзровень нашай духоўнасці.

Яўген РАГІН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Баранавіцкі раён — Мінск Фота аўтара

Храм Аляксандра Неўскага XVII стагоддзя ў вёсцы Сталовічы.

Анатоль ФІЛАНЧУК:

— Хачу дадаць тут вось што: райбюджэт — не бязмежны. З гэтай нагоды пазіцыя старшыні Баранавіцкага райвыканкама Мікалая Мяфодзьевіча Язубца — адназначная: развіццё рэгіянальнай культуры — справа для рэгіёна агульная. Птушкафабрыкі “Дружба” і “Баравіцкая”, СВК “Крошын”, “Берасні”, “Вольна”, многія іншыя прадпрыемствы і арганізацыі непасрэдна ўдзельнічаюць у фарміраванні матэрыяльна-тэхнічнай базы нашых устаноў культуры... Як вы лічыце, можна назваць такое масавае спонсарства — інавацыяй, крэатывам?

Яўген РАГІН:

— Напэўна, Анатоль Пятровіч. Але мы закрунулі тэму матэрыяльнай базы, і перад вачыма імгненна паўсталі пераходныя аграгарадкі “Падгорны” і “Мірны”... У чым прычына таго, што аб’екты культуры тут здаюцца па-

Дэталі да агульнай карціны

Свята на трох гектарах

Ініцыятар стварэння раённага Цэнтра рамёстваў у вёсцы Русіно — старшыня Баранавіцкага райвыканкама Мікалай Язубец. На “культурнай” карце рэгіёна, па ягоным цвёрдым перакананні, павінен быў узнікнуць знакавы аб’ект, дзе “душа жыве і радуецца”. А вёска Русіно са сваімі спрадвечнымі абрадава-культурнымі традыцыямі падалася самай прыдатнай для рэалізацыі маштабнага праекта. РЦР узнік у 1999 годзе. У драўляным будынку колішняй школы спачатку адкрыліся музейныя экспазіцыі, што адлюстроўвалі багатую гісторыю раёна, а потым распачаў дзейнасць раённы Цэнтр рамёстваў.

Паступова на добраўпарадкаванай і прылеглай да тэрыторыі РЦР плошчай ледзь не ў тры гектары ўзнікла сапраўдная кузня, вятрак, са сваёй асобнай выставачнай залай. А лесапаркавы двор упрыгожыўся драўлянымі выявамі беларускай мі-

фалогіі, створанымі пад час абласнога пленэру. Менавіта тут ладзяцца гульнёва-забаўляльныя праграмы, занаваняныя на традыцыйных мясцовых гульнях і абрадах. А дзеці апрача навучання дэкаратыўна-прыкладнаму мастацтву засвойваюць тут і пчалар-

Раённы Цэнтр рамёстваў у вёсцы Русіно.

ства. Мясцовая пасека пад дзіцячым патранатам прынесла за сезон ледзь не сорок літраў мёду. А план платных паслуг за 2010-ы быў па РЦР перавыкананы і склаў амаль 4 мільёны рублёў. Як распавёў “К” начальнік аддзела культуры Баранавіцкага райвыканкама Сяргей Седач, неўзабаве на тэрыторыі РЦР з’явіцца Дом абрадаў: сапраўдная вясковая хатка, дзе мяркуецца ладзіць абрадавыя дзеі.

Арыенцір — інавацыі

Бібліятэкары Светлагоршчыны добра разумеюць: для таго, каб іх установы былі запатрабаваныя, неабходна пастаянна абнаўляць веды, імкнуцца да інавацый і прафесійнага развіцця. Гэтану спрыяюць выязныя семінары, якія цягам дзесяці гадоў ладзяцца на базе лепшых устаноў.

У час такіх семінараў работнікі знаёмяцца з дзейнасцю бібліятэк, абменьваюцца назапашаным вопытам работы, атрымліваюць прафесійныя кансультацыі і слухныя парады па ўдасканаленні дзейнасці. Вось і апошнім разам замест звыклых семінарскіх заняткаў для сельскіх бібліятэкараў быў арганізаваны Дзень творчай ініцыятывы «Я прапаную свой вопыт».

Месцам яго правядзення невыпадкова стала бібліятэка аграгарадка «Асташкавічы» — пераможцы абласнога агляду-конкурсу. Пазалетаў яна зладзіла наваселле ў новым будынку сельскага Дома культуры. Ва ўстанове ёсць Інтэрнэт, і калі ў бібліятэчным фондзе адсутнічае патрэбная кніга, чытачы могуць скарыстацца інфармацыяй з электронных папак. Дарэчы, рэсурсы бібліятэкі ўтрымліваюць звесткі

аб знакамітых земляках, якімі ганарацца вяскоўцы, цікавыя факты з мінулага вёскі і нават рэцэпты папулярных у Асташкавічах страў.

Мясцовы бібліятэкар Таццяна Пінчук «спецыялізуецца» на інавацыях: праводзіць шматлікія сацыяльныя і даражынныя акцыі кштальту «Мой падарунак музею», «Кветкі Перамогі», «Віншавальная сцяжынка да ветэрана». А яшчэ бібліятэка ладзіць конкурсы на

лепшы падворак, удзельнічае ў арганізацыі традыцыйных Дзён аграгарадка, шматгадовых спартыўных святаў, на якія запрашаюцца не толькі жыхары Асташкавічаў, але і іншых вёсак раёна.

Ёнарам з'яўляецца і мясцовы этнаграфічны музей «Дзедава хата», створаны па ініцыятыве Таццяны Пінчук. Дзякуючы падтрымцы кіраўніка сельскагаспадарчага прадпрыемства і мясцовых улад цяпер ён размяшчаецца ў хаце, што знаходзіцца на пачатку вёскі. Цягам амаль дзесяці гадоў бібліятэкар збірала экспанаты для «Дзедавай хаты». З дапамогай вяскоўцаў у музей трапіла каля 300 прадметаў старадаўняга побыту. Сярод іх — посуд, прылады працы, ткацкія вырабы, вопратка. Ёсць і асташкавіцкія строі з характэрнымі для дадзенай мясцовасці асаблівасцямі крою, калярытам тканіны, аздабленнем.

«Дзедава хата» адрозніваецца ад традыцыйных музеяў. Тут можна дакранацца да кожнай рэчы, адчуць яе цеплыню, зразумець унікальнасць і прыгажосць. І ў будні, і ў святы наведваюць «Дзедаву хату» дзеці і дарослыя, тыя, хто тут нарадзіўся, і госці аграгарадка.

Валянціна РАСОШАНКА, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Светлагорскай раённай бібліятэкі
На здымку: Таццяна Пінчук ля ўвахода ў «Дзедаву хату».

Музычная камедыя ў Падсвіллі

Я — ветэран педагагічнай працы. Мне 73 гады, большасць з іх аддала школе... Таму мне вельмі блізка штудзёныя клопаты работнікаў культуры, чыя праца па значнасці, па ўкладанні душэўных сіл вельмі падобная да працы настаўніка. Такімі мне падаюцца работнікі Падсвільскага гарпясляковага ДК Глыбоччыны.

Кіруе калектывам вынаходлівая і энергічная Тамара Спяцанава. У 2008 годзе гэтая клубная ўстанова была прызнана лепшай ў вобласці сярод аграгарадцоўкіх устаноў культуры. А па выніках 2010-га, па словах начальніка аддзела культуры райвыканкама Рымы Муравей, дырэктар Падсвільскага ГДК намінавана на прываенне раённага звання «Чалавек года».

У гарпясляковым ДК дзейнічае 15 гурткоў. Далёка не ў кожнай гарадской установе такі шырокі спектр паслуг для выяўлення і развіцця талентаў. На ўсіх мерапрыемствах тут — аншлаг, бо гукавое афармленне, джарэцыі, касцюмы падбіраюцца з густам.

Колькі слоў пра супрацоўнікаў. Валянціна Шымко не толькі акампаніатар, яна — салістка гурта «Падсвільчанка», кіраўнік дзіцячага ансамбля народнай песні «Званочкі», арт-групы «Вясёлая карусель», клуба народных майстроў «Спадчына». Дарэчы, «Вясёлая карусель» працуе ў жанры музычнай камедыі, спалучае песню з тэатралізаванай дзейнасцю. А «Спадчына» існуе больш за 18 гадоў, аб'ядноўвае сталых аматараў традыцыйных мастацтваў...

Людміла Рудак кіруе ансамблем хлопчыкаў «Васяткі», Вераніка Герасімовіч — гуртком сольных спеваў і эстрадным гуртком «Красавік», Маргарыта Садохна —

эстрадным калектывам «Агеньчык», Святлана Дзякун — дзіцячым вакальным ансамблем «До-мі-соль-ка», Валянціна Сеньчанка — эстрадным гуртком «Падсвільчанка» і гуртком спеваў, Наталля Матусевіч — гуртком мастацкага чытання і сямейным клубам «Вернасць», Таццяна Карпава — драматычным калектывам і аматарскім аб'яднаннем «Гарэзы». А дырэктар ГДК з'яўляецца кіраўніком народнага тэатра мініяцюр «Тыя, што ідуць на смех».

Любоў НІКІЦІНА Глыбоцкі раён
На здымку: калектыў Падсвільскага ГДК.

З батлейкай на Каляды

Раней на Беларусі такія свята, як Каляды, не абыходзіліся без батлейкі. У мястэчку Койданава (цяпер — Дзяржынск), як і паўсюль па краіне, таксама ладзіліся святочныя кірмашы. Акрамя прадаўцоў і пакупнікоў іх наведвалі шматлікія жанглёры, валачобнікі, са Смаргоні прыязджалі дрэсіроўшчыкі мядзведзяў са сваімі калматымі «артыстамі».

А з Мінска прыязджалі батлеечнікі. Традыцыі пакрысе адраджаюцца: у вёсцы Вялікае Сяло, у невялічкім утульным пакоі раённага Дома народнай творчасці, прэм'ерай старадаўняй драмы «Цар Ірад» адбылося адкрыццё лялечнага тэатра «Батлейка».

Вядомы ў Беларусі і за яе межамі выдатны майстар па вырабе драўляных гдзіннікаў Андрэй Мартынюк змайстраваў вельмі прыгожую, аздабленую арнамантам, двухпавярховую скрынку, у якой адбываюцца дзеі. А лялькі для спектакля з вялікім майстэрствам і любоўю

вырабілі дырэктар Дома народнай творчасці, выдатны мастак, кераміст і педагог Наталля Ермаловіч і яе былая вучаніца — майстрыха Вольга Мешчарокава.

У дзень прэм'еры юныя артысты далі ажно чатыры прадстаўленні. Гледачамі змаглі быць усе вучні і настаўнікі Вялікасельскай школы, выхаванцы дзіцячага садка, а таксама бацькі артыстаў, іншыя жыхары вёскі. Трэба было бачыць, якімі гарачымі апладысмантамі гледачы сустракалі тых, хто арганізаваў гэты тэатр.

Лявон ЦЕЛЕШ Дзяржынск
На здымках: Наталля Ермаловіч побач з батлейкай.

Форма + утварэнне + гліна

Бабруйск здаўна лічыўся вядомым асяродкам ганчарнай і керамічнай вытворчасці.

Майстар народнай творчасці, чаканшчык і кераміст Ігар Сікірынаў узначальвае клуб калекцыянераў «Захапленне». Творца тройчы ўдзельнічаў у Міжнародным фестывалі мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску». Яго шматлікія сувенірныя чаканкі, керамічныя медалі і плакеткі, створаныя на аснове фальклорнай вобразнасці, карыстаюцца вялікай папулярнасцю.

Шмат гадоў жыве і працуе ў Бабруйску выдатны майстар-кераміст, член Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Юрый Боўда. Яго работы, выкананыя ў тэхніцы фармоўкі традыцыйных беларускіх форм на ганчарным крузе, дробнай пластыкі, джарэцыйных форм, зробленых уручную, — дзіўныя і разнастайныя: посуд, вазы, цацкі-свістулькі... Юрый Іванавіч разам з беларускай дэлегацыяй браў удзел у адкрыцці беларускага пасольства ў сталіцы Венесуэлы Каракасе.

Далучэнне дзяцей і падлеткаў да асноў ганчарнай справы ў Бабруйску трымаецца не толькі на ініцыятыве асобных майстроў, а і пастаўлена на прафесійную аснову.

У 2003 годзе пры Бабруйскай дзіцячай мастацкай школе імя У.А. Дамарада было адкрыта аддзяленне керамікі, што ўзначаліў Валерый Калтыгін — старшыня бабруйскага аддзялення Беларускага саюза мастакоў. Творца распрацаваў падрабязную праграму, у аснове якой закладзены прынцып паступовага навучання дзяцей і падлеткаў навыкам керамічнага формаўтварэння і джарэвання вобразнага рашэння.

А прывіваць любоў да лепкі з гліны ў Бабруйску пачынаюць яшчэ з дзіцячага садка. І тут дарэчы ўгадаць пра творчае ўзаемадзеянне нашага музея і ўстаноў адукацыі. Да прыкладу, летась музейшчыкі наладзілі выязное метадычнае навучанне для выхавальнікаў дзіцячых садкоў «Народнае мастацтва Беларусі. Знаёмства з промысламі і рамёствамі».

Таму не дзіўна, што багатыя традыцыі бабруйскай керамікі не губляюцца, а пашыраюцца, знаходзяць новыя, адметныя, формы і праявы.

Ларыса ЦІМАШЭНКА, малодшы навуковы супрацоўнік Бабруйскага краязнаўчага музея
На здымках: вырабы бабруйскіх ганчароў.

«Святло...» новых праектаў

Праекты Бярэзінскай цэнтральнай бібліятэкі «Святло знаёммай зоркі» і «Сонца майго дня — людзі» — гэта цыкл мерапрыемстваў-прысвячэнняў, далучэнне чытачоў да лёсу адметных людзей, чарговая прыступка да спазнання гісторыі роднага краю.

Дэбютны праект «Святло знаёммай зоркі», які атрымаў прапіску на Бярэзіншчыне ў 2007 годзе, быў прысвечаны Гертрудзе Шчур — колішняму супрацоўніку раённай газеты, аўтару зборніка вершаў «Бярэзінскія краявіды». На вечары памяці быў прэзентаваны зборнік Г.Шчур «Чарнобыль звоніць у званы», што пабачыў свет пасля смерці творцы і быў выдадзены бярэзінскімі бібліятэкарамі.

А літаральна нядаўна, у снежні 2010 года, у рамках гэтага ж праекта адбыўся вечар памяці «Я не ў зямлю, а ў песню сяду!», прысвечаны былым работнікам культуры Анатолю Хвашчынскаму і Вячаславу Сакаву. Прычасціцца святлом Памяці, падзяліцца добрымі ўспамінамі, узнавіць святло іх прамяністай творчай душы, паслухаць песні-прысвячэнні ў выкананні мясцовых артыстаў прыйшлі сябры, вучні і пераемнікі.

З удзячнасцю публіка прымала выступленне ансамбля «Рэтра», створанага В.Сакавым і А.Хвашчынскім, хору ветэранаў, а таксама аўтарскія вершы-прысвячэнні рэжысёра РДК Таццяны Верамейчык.

Сёлета на Бярэзіншчыне стартуе новы праект з бібліятэчнай «прапіскай» — «Асоба ў Культурі».

Тамара КРУТАЛЭВІЧ, загадчык аддзела маркетынгу Бярэзінскай ЦБС

«Талісман» — для сяброў

У Столінскім раёне Брэсцкай вобласці прайшла культурная акцыя «Дні польскай культуры», у рамках якой раён наведваў творчы калектыў з горада Жывец Рэспублікі Польшча.

Капэла «Талісман» — змяшаны ансамбль, у складзе якога і спевакі, і выканаўцы на музычных інструментах, — ужо неаднойчы прыязджала ў Столін. Дарэчы, польскія артысты часта гасцрабуюць як на сваёй радзіме, так і за яе межамі: у Даніі, на Украіне... Кіраўніком «Талісмана» з'яўляецца Тадэвуш Хандэрак.

З творчым калектывам сустраўся першы намеснік старшыні Столінскага райвыканкама Рыгор Пратасавіцкі. Замежныя госці пабывалі з экскурсіямі ў раённым краязнаўчым музеі, Цэнтральнай раённай

бібліятэцы і раённым арганізацыйна-метадычным цэнтрам, а таксама ў касцёле Успення Прасвятой Дзевы Мары ў Асавой. За час знаходжання на Століншчыне «Талісман» даў тры канцэрты ў рабочым пасёлку Рэчыца, вёсках Беражное і Асавая.

Галіна ГАШЧУК Столін
Фота Аляксандра НІКІФАРЭНКІ
На здымку: капэла «Талісман».

(Заканчэнне. Пачатак у №1 — 3.)

36. Асвятляючы сабе шлях ліхтаром, Алесь прабіраецца праз вільготны камяністы лабірынт. У яго думках адна за адной мільгаюць версіі адносна таго, што магло здарыцца з Хрысціна.

Першая версія: дзяўчына падае і трапляе ў бяздонны калодзеж, з якога немагчыма выбрацца.

Другая версія: Хрысціна правальваецца ў яміну і натыркаецца на ржавыя дзіды, пастку, падрыхтаваную кімсьці ў былыя часы.

Хлопец матляе галавой, каб пазбавіцца ад ачмурэлых відзежаў. Змрочны антураж старых сутарэнняў гэтаму не спрыяе.

Алесь бачыць наперадзе месяцавае святло, што прасочваецца аднекуль згары. Амаль бегма рушыць туды.

Ён разумее, што знайшоў тое месца, куды трапіла Хрысціна, — пра гэта сведчыць і губная памада, адшуканая ім на камяні, пакрытым слізкім іржавым імхом. Яна апынулася тут дакладна не ў пазамінулым стагоддзі.

Але самой Хрысціны там няма.

У галаве Алесь фарміруецца трэцяя версія развіцця падзей: праваліўшыся ў яміну, дзяўчына пачынае зваць на дапамогу. Але яе ніхто не чуе, і тады яна спрабуе сама знайсці выхад з лабірынта.

37. Хрысціна брыдзе па сутарэннях, асвятляючы сабе шлях мабільнікам. Раз-пораз заве на дапамогу, пакуль яе голас зусім не садзіцца. Змяняючы становішча тэлефона, некалькі разоў спрабуе набраць чыйсьці нумар, але штораз у слухаўцы чуваць: "Паслугі сувязі — недаступныя". Рушыць далей.

У пэўны момант яна ледзьве не б'ецца галавой аб мур і разумее, што трапіла ў тупік. Даводзіцца вяртацца. Дзяўчына разумее, што канчаткова заблукала ў гэтым лабірынце. Зарад акумулятара на тэлефоне ўжо на апошніх "рысцы".

38. Дом Хрысціны. Бацька глядзіць тэлевізар. Паказваюць фінал чэмпіянату свету па футболе. Тэлефануе Артур, пытае, дзе Хрысціна. Вадзім Георгіевіч без усялякай ахвоты адказвае: "Ды, мабыць, пайшла "паклубіцца". Ці як гэта ў моладзі называецца?". У гэты час напружанне на полі ўзрастае, чуваць голас каментатара: "Ён выходзіць адзін на адзін з варатарам... Адказны момант... Удар!".

Артур распавядае пра тое, што ён здолеў вырашыць праблему з набыццём маёмасці, і ўжо заўтра руіны палаца, якія перашкаджаюць афармленню дакументаў, будуць зраўнаваны з зямлёю. Вадзім Георгіевіч безуважна яго слухае, дзякую будучаму зяцю за ягоныя клопаты, потым кажа, што вельмі заняты, і просіць ператэлефанаваць заўтра.

39. Хрысціна працягвае блуканні па лабірынце. Слабы прамень імправізаванага ліхтарыка асвятляе шурпатыя сцены. Раптам краем вока яна заўважыла нішу ў сцяне. І адразу ж здрыганулася ад жаху: у ёй ляжаць спаракхнелыя косткі. Сярод іх — нейкі яркі прадмет.

Першае памкненне дзяўчыны — бегчы адсюль... Але цікаўнасць перамагае страх, і Хрысціна набліжаецца да шкільета ўшчыльнаю. Асцярожна бярэ медальён, які звісае на ланцужку з рэшткаў кісці рукі, адкрывае яго.

У медальёне — два партрэты: Ганны-Марыі і Францішка. Хрысціна падносіць іх да вачэй, каб уважліва разгледзець...

Раптам аднекуль з глыбіні лабірынта "выплывае" постаць маладой шляхцянякі ў старажытных убраннях. Менавіта ейны партрэт выяўлены ў медальёне. Хрысціна згадвае эпізод з гісторыі палаца, які надочы расправёў ёй Алесь. І інтуітыўна адчувае, што перад ёю дачка колішняга гаспадара — Ганна-Марыя.

Здань ушчыльную набліжаецца да Хрысціны. Дзяўчына сплывае і нібыта страчвае прытомнасць.

На экране паўстае трагедыя, якая разгарнулася ў лабірынце два з паловай стагоддзі таму.

Сёння мы завяршаем публікацыю створанага ў сценах нашай рэдакцыі сінopsisу поўнаметражнага мастацкага фільма ў жанры прыгод з элементамі містычнага трылера. Чакаем вашых зацікаўленых або крытычных водгукаў!

Сінопсис поўнаметражнага мастацкага фільма

ПАЦІНА

Таямніца каралінскага лабірынта

40. Уцякаючы ад пагоні, Ганна-Марыя і Францішак рушаць па сутарэннях пры святле паходняў. Яны выглядаюць знясіленымі. Ганна-Марыя кажа свайму каханаму, што дзесьці ў сутарэннях ёсць схаванка з золатам і прапануе ўзяць частку грошай у якасці яе пасагу. Дзяўчына чула ад бацькі, што рычаг, які адкрывае тайнік, абзначаны бронзавай ільвінай галавой, у раз'яўленую пашчу якой трэба ўставіць палец. Яны паасобку шукаюць гэты знак.

Францішак бачыць пліту ў нізкай столі аднаго з калідораў, а побач з ёю — барэльеф у выглядзе львінай галавы. Але ж уставіць палец няма куды: пашча закрытая.

Францішак не надае гэтай дробязі ніякай увагі і паступова паварочвае пысу льва. Ганна-Марыя падбягае і крычыць, каб ён не чапаў падазроны рычаг, але... Ужо позна: механізм спрацоўвае, пліта союваецца з месца, спакваля адкрываючы шлюз над галавою. Нечакана з люка пачынае сачыцца вада.

Ганна-Марыя кідаецца да каханага са словамі: "Гэта не той леў! Гэта пастка! Над намі — возера!".

Францішак напружвае сілы, спрабуючы вярнуць пліту на месца і закрыць люк. З вялікай цяжкасцю, але яму гэта нібыта ўдаецца. Аднак напор вады няспынна мацнее, і зразумела, што неўзабаве Францішак ужо не здолее стрымаць гэты вадаспад.

Ён крычыць дзяўчыне, каб тая ўцякала, упрошвае яе дзеля іх кахання. Ганна-Марыя бяжыць.

Праз некалькі хвілін пліта зусім адрынулася, зваліўшы Францішка магутным ударам. Калідор імгненна напайняецца вадой, герой гіне.

41. Хрысціна, трызнячы, шэпча: "Які жahlівы фінал! Што ж Ганна-Марыя?..". Тады перад ёй паўстае і працяг гісторыі.

42. Ганну-Марыю знайшлі слугі яе бацькі. Казімір Бусліцкі-Мярэцкі даруе сваёй дачцэ, радуючыся яе выратаванню. Неўзабаве адбываецца яе шлюб з заможным шляхцічам.

Бацька спадзяецца, што гісторыя кахання дачкі з часам знікне бясследна. Але Ганна-Марыя нават праз доўгія гады не можа забыць каханага. Адрозна пасля яго гібелі яна папрасіла садоўніка Стэфана пасадзіць у памяць аб Францішку дуб, і з тае пары ходзіць да яго штодня. Яе сучашэнне — толькі сын Адаць. Ніхто не ведае пра тое, што ягоным бацькам насамрэч з'яўляецца Францішак.

43. Прышоў час. Ганна-Марыя ў сталым веку. У палацы — сямейная вячэра. За сталом сабраліся яе ўнукі. Пажылая пані развітваецца з усімі і выходзіць на балкон з відам на возера. Гледзячы кудысьці ўдалечыню, яна нібы звяртаецца да Францішка: "Мяне, любі, ужо нішто на гэтым свеце не трымае".

44. Уначы Ганна-Марыя бярэ свечку і сыходзіць з пакоя тым самым шляхам, якім яна ўцякала разам з Францішкам. Яе фігура спакваля знікае ў цемры. У

руцэ Ганны-Марыі — медальён, які калісьці падарыў ёй каханы.

45. Артур вечарам у сваім кабінете дае даручэнне сакратару праплаціць будаўнічую тэхніку, якая заўтра павінна расчысціць пляцоўку ў Каралях ад рэшткаў палаца. Ён таксама просіць заказаць столік на дваіх у рэстаране на наступны вечар.

46. Трымаючы ў руцэ той самы медальён, Хрысціна разумее, што здань Ганны-Марыі кліча яе за сабою. Дзяўчына ідзе за постаццю, якая час ад часу знікае ў паваротах лабірынта.

Не спыняючы хады, Хрысціна, бы наяве, бачыць у калідорах сутарэнняў гістарычныя падзеі розных часоў, звязаныя з тым месцам, дзе яна знаходзіцца (рэхам гучаць галасы з мінулых эпох): сярэднявечную вязніцу, дзе палоннага крыжака сцеражэ ахоўнік у латах ("Па загадзе князя Вітаўта... Вітаўта..."); навукоўца часоў Рэнэсансу, які ставіць нейкія складаныя вопыты ("Multum in parvo... parvo..."); дуэль шляхцічаў ("Гонар маю... маю... маю"); 1790-я гады. Ганну-Марыю з сынам, якая вымае з тайніка, абзначанага раскрытай ільвінай пашчай, залатыя манеты, іх яны перадаюць паўстанцам ("Адвага Касцюшкі... Касцюшкі..."); уцёкі напалеонаўскіх салдат ("La fin de Napoléon...");

невялікую канспіратыўную групу моладзі, якая чытае пракламацыі ("Мужыцкая

праўда" ... Рэвалюцыя-я-а..."); партызанскую друкарню часоў Вялікай Айчыннай вайны, дзе з рэпрадуктара чуваць зводку Саўінфармбюро і голас Янкі Купалы ("...Партызаны, партызаны, беларускія сыны..."), бой каля палаца (гукі стрэлаў і выбухаў) у дымавой заслоне, салют з ракетніц ("Перамога!.. перамога!..").

47. Дзяўчыну вяртае ў свядомасць голас Алесь, які гуквае ейнае імя. Спярыша ёй здаецца, што гэта крыкі прывідаў. Але раптам на іншым канцы калідора з'яўляецца знаёмая постаць.

48. Пад час пошукаў Алесь і сам заблуквае ў гэтым лабірынце. Ён бачыць у столі пліту, побач з якой — спакуслівы рычаг з выявай ільвінай пысы. Хлопец працягнуў руку, каб яго павярнуць.

Але ў той самы момант яго ўбачыла Хрысціна. Перад яе вачыма зноў прамільгнула сцэна смерці Францішка. Яна крычыць: "Стоі! Не рабі гэтага!" — і бяжыць да Алесь. Яны кідаюцца адно да аднаго.

49. Світанак. Над возерам з'явіліся першыя промні сонца. Святло прабіваецца і ў сутарэнні. Дзякуючы яму Хрысціна і Алесь, урэшце, знайшлі выхад з лабірынта — адзін са шматлікіх схаваных лазаў. Яны выбіраюцца на паверхню і апынаюцца пасярод руін палаца.

50. Туды ўжо пад'ехалі бульдозеры ды іншая будаўнічая тэхніка. Артур ставіць перад прапрабам задачу: цягам дня зраўнаваць з зямлёй рэшткі старога будынка. Прараб згодна ківае галавой і кажа: "Будзе зроблена".

Базыль, які выбег са сваёй хаты на шум матораў, упрошвае не руйнаваць палац, але яго ніхто не слухае.

Будаўнікі бяруцца за справу. Маторы заводзяцца. Жалезная балванка павольна набліжаецца да руін. Але ў гэты самы момант літаральна перад будаўнікамі паўстаюць дзве фігуры — брудныя і знясіленыя хлопец з дзяўчынай.

51. Хрысціна спыняе будаўнікоў словамі: "Не руйнаваць!". Артур не разумее яе паводзін, імкнецца пацалаваць, каб супакоіць. У гэты момант магутная тэхніка асоўваецца на сцяну палаца. Алесь літаральна кідаецца пад яе колы. Артур замахваецца на яго з лаянкай. Хрысціна становіцца паміж імі...

Эпілог

Прышоў час...

52. Вечар. Руіны накрыты будаўнічай сеткай з выявай праекта адноўленага палаца. Даледжаны парк. У адным з яго куткоў — нядаўна пабудаваная каплічка з пахавальнай плітой, на якой высечана імя Ганны-Марыі Бусліцкай-Мярэцкай.

53. Проста на сетку нацягнуты вялізны экран. Сёння тут адбываецца прэм'ера фільма Алесь. Сярод VIP-гасцей у смокінгах — і Вадзім Георгіевіч, а таксама прафесар з Акадэміі мастацтваў, Артур з новай дамай, замежныя турысты і кінарэжысёр. Дзед Базыль, мясцовыя жыхары ў сваіх святочных апрачках.

54. Прэзентацыя пачынаецца. Перад экранам узнікаюць Алесь і Хрысціна ў строях XVIII стагоддзя. Алесь звяртаецца да сваіх першых гледачоў, а таксама дзякуе мясцоваму люду, валанцёрам, спонсарам і мецэнатам за дапамогу ў адраджэнні палаца. Імправізаваная зала судракае агладысментамі цітры на экране: "Таямніца каралінскага медальёна".

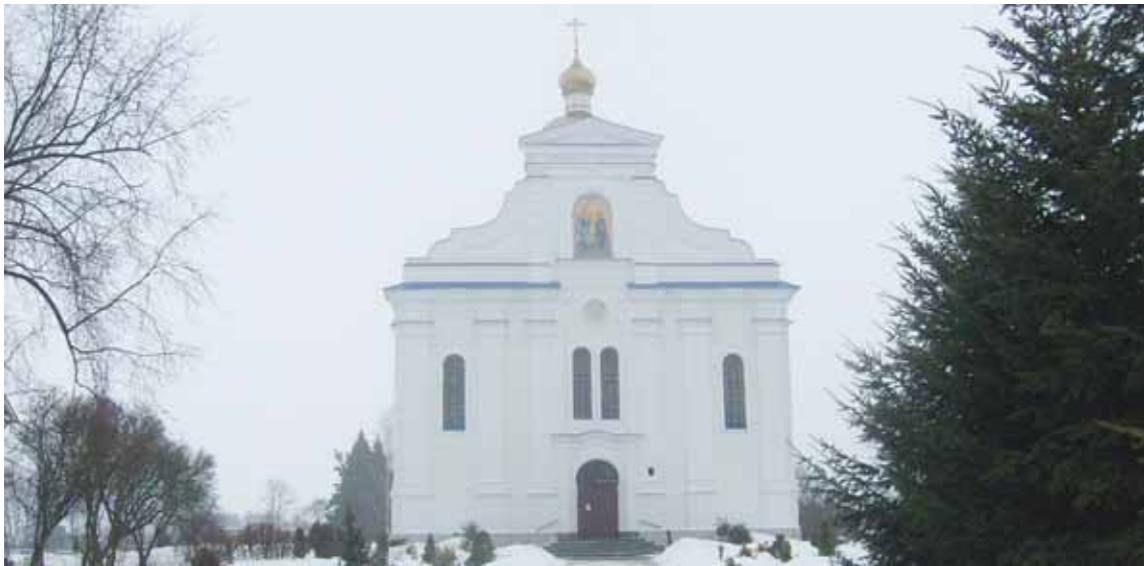
55. А ў гэты час адзін з мясцовых жыхароў разглядае своеасаблівую экспазіцыю на вольным паветры, створаную з тых рэліквіяў, якія дзед Базыль захоўваў у тайніку. Цяпер яны даступныя для усеагульнага агляда.

56. Раптам каралінец зрываецца з месца, бяжыць дахаты і бярэ з гарышча нейкі дзіўны прадмет, месцамі пакрыты пацінай. Ачышчае яго ад бруду і павуцінны. Праўляецца старажытны герб, выціснуты на рыцарскім шычыце...

КАНЕЦ

Сцэнарная група — Людміла КРУШЫНСКАЯ, Ілля СВІРЫН, Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Кастусь АНТАНОВІЧ, Антон СІДАРЭНКА

Мецэнаты з роду Завішаў

Царква Свята-Дабравешчанскага мужчынскага манастыра ў Малых Лядах.

Першыя ў найноўшай гісторыі насельнікі гэтай старадаўняй абшчэлі пачалі з'яўляцца ў сярэдзіне 90-х гадоў мінулага стагоддзя. У перыяд свайго чарговага адраджэння Свята-Дабравешчанскі мужчынскі манастыр у невялікай вёсцы з адпаведнай назвай Малых Лядах Смалявіцкага раёна меў прыстасаваны ў савецкі час пад складскія памяшканні велічны храм, створаны ў стылі позняга барока. Ды шэраг будынкаў мясцовай базавай школы, вучняў якой даўно не ставала нават на адзін клас. Сёння гэта паўна-вартасны манастыр са сваім укладам, прыведзеным да ладу храмам і ўтульнымі келлямі для браціі абшчэлі. І што самае галоўнае, ён мае багаццю, часам нават неверагодную, гісторыю.

Ацаленне праз цудадзейны абраз

Паданне сцвярджае, што ў XVII стагоддзі мясцоваму селяніну з'явілася Багародзіца і паказала месца ўзвядзення храма. Неўзабаве драўляная царква была пабудавана жыхарамі навакольных вёсак. А адной са святых храма стала копія цудатворнага абраза Жыровіцкай Божай Маці, якую ў 1732 годзе падарыла жонка мінскага ваяводы Завіша Тэрэса Тышкевіч у падзяку за ацаленне ад цяжкай хваробы.

Пашыраная далёка за межамі паведа слава пра цудадзейны абраз заахвоціла Завішаў пабудавачь замест струхлялай новай драўлянай царквы і заснаваць пры ёй манастыр для базыліянаў. Да таго ж, на ўтрыманне створанага манастыра Тэрэса Завіша перадала яму вёскі Слабодку і Грыву, а таксама 4000 польскіх злотых і права бясплатнага перамолу хлеба на смілавіцкім млыне.

Чарговы цуд, звязаны з родам Завішаў, адбыўся ў 1737 годзе. Маршал Вялікага Княства Літоўскага граф Завіша даў зарок: у выпадку ацалення сваёй жонкі Марцыбелы Агінскай пабудавачь у Лядах каменную царкву і манастырскі корпус. І хоць гэтае абяцанне не ажыццявілася, сама Марцыбела з 1746 па 1756 год ахвярава-

ла ўніяцкаму манастыру ў агульнай суме прыкладна 14 000 польскіх злотых.

Менавіта па хадайніцтве і садзейнічанні роду Завішаў у Лядах былі заснаваны кірмашы ў дні Дабравешчаня Багародзіцы і нараджэння Іаана Хрысціцеля, што значна павялічыла манастырскія прыбыткі. Дзякуючы ім і з'явілася магчымасць распачаць новае будаўніцтва, што скончылася ўзвядзеннем у 1794 годзе мураванай царквы і ў 1850-м манастырскага комплексу.

Вялікая семінарыя ў Малых Лядах

Сёння царква ўяўляе з сябе трохнефавую бязвежавую базіліку з прамавугольнай апсідай з бакавымі нізкімі рызніцамі. Храм накрыты агульным двухсхільным дахам з вальмай над апсідай. Акрамя таго, на цэнтры даху ўзведзены гранёны барабан з цыбулепадобнай галоўкай. З інвентарнага вопісу 1805 года вядома, што грабяні валют вяччалі драўляныя дэкаратыўныя вазы, а фасад быў "распісаны на опытку". У прыватнасці, водгукі барочнай стылістыкі яркарава праявіліся ў арганізацыі інтэр'ера царквы.

Цікава, што ў XIX ст. на месцы з'яўлення Багародзіцы знаходзілася капліца з драўляным абразом Божай Маці, да якой па святах ладзілі хрэсны ход з манастыра. На пачатку XIX ст. пры манастыры была заснавана багачельня, а ў 1809 г. па ініцыятыве настояцеля, іераманаха Мялеція Сержбатуўскага адкрылася чатырохкласнае духоўна-свецкае вучылішча, у якім выхоўваліся і навучаліся дзеці розных саслоўяў. Яе куратарам быў доктар права Казімір Маношка. На базе шырока вядомай на той час ляданскай школы ў 1834 г. паўстала духоўная семінарыя.

У 1830-я, у сувязі з пачаткам ганенняў на ўніяцкую царкву ўзнікла верагоднасць закрыцця і Свята-Дабравешчанскага манастыра. І толькі дзякуючы звароту яго браціі ў праваслаўны манастыр не толькі не спыніў свайго існавання, але і працягваў далей развівацца.

У прыватнасці, у 1878 годзе па благавенні мінскага епіскапа Яўгена манастырская царква істотна абнавілася: былі заменены купал і дах, павялічаны іканастас, зроблены мастацкія роспісы. Як сведчаць архіўныя дакументы, работы завяршыліся да 20 жніўня 1878 г. — Свята Праабражэння Гасподняга. А ў 1900-м быў ажыццяўлены яго першы і апошні ў XIX ст. капітальны рамонт.

Што ж уяўляў з сябе тагачасны манастыр? У XIX ст. у ім знаходзілася ўсяго

13 чалавек: настояцель, пяць іераманахаў, два іерадыяканы і пяць паслушнікаў. Найбольш урачыстымі падзеямі ў манастыры былі святы ў гонар нараджэння Іаана Хрысціцеля, а таксама святых апосталаў Пятра і Паўла, на якія збіралася шмат вернікаў з навакольных вёсак і нават з Мінска.

Паўстанне з нябыту

Як адзначылі ў манастыры, на пачатку 1920-х гадоў абшчэць у вёсцы Малых Лядах была зачынена, а брація выселена. Пры гэтым пэўны час царква працягвала дзейнічаць як прыхадская. Аднак у 1939-м яе закрылі, пасля разрабавання царкоўных абразоў. Мясцовай уладай меркавалася ў памяшканні царквы размясціць спіртзавод, але яго дырэктар адмовіўся ад такіх варварскіх планаў, і тады манастырскі корпус заняла школа.

У першыя гады Вялікай Айчыннай вайны храм быў ізноў адкрыты. Да таго ж, 2 чэрвеня 1942 г. у манастыр быў дастаўлены мітрапаліт Панцеляймон са сваім кляейкінам Юльянам. Захаваліся звесткі, што пад час служэння ў Лядах ім склікаўся прадстаўнічы сабор, які быў распушчаны нямецкімі акупацыйнымі ўладамі.

Па заканчэнні вайны дырэктар школы, што па-ранейшаму размяшчалася ў манастырскім корпусе, дамагаўся закрыцця царквы, матывуючы сваю ініцыятыву тым, што набажэнствы ў храме адмоўна ўплываюць на дзяцей і замінаюць ім добра вучыцца. У выніку ў 1960 годзе храм быў зачынены, а галоўная яго святыня — Жыровіцкая ікона Божай Маці — знікла. З храма сарвалі купал, а будынак ператварылі ў склад. Доўгі час храм стаяў без дагляду і, вядома ж, не рамантаваўся. Праз некалькі дзесяцігоддзяў бяздзейнасці будынак храма знаходзіўся ўжо ў аварыйным стане: з прагнілымі дахам і падлогай, пашкоджанымі роспісамі, выламанымі вокнамі і дзвярыма...

Толькі ў 1992 годзе адбылося афіцыйнае адкрыццё прыхадскай царквы ў вёсцы Вялікія Ляды. Праз два гады рашэннем Сінода Беларускай Праваслаўнай Царквы быў адноўлены і Свята-Дабравешчанскі мужчынскі манастыр, першым настояцелем якога стаў архімандрыт Сафроній, які цяпер з'яўляецца епіскапам Магілёўскім і Мсціслаўскім. З-за адсутнасці вучняў мясцовая школа была зачынена, а ў яе памяшканнях паўсталі келлі манахаў, якіх сёння, таксама як і стагоддзе таму, зусім няма: усяго 17 чалавек.

Неаднаразова на старонках "К" распавядалася пра жыццё і дзейнасць выбітнага беларускага вучонага Якава Наркевіча-Ёдка. Апошнім разам — у №№ 1 — 2 гэтага года, калі сядзіба вучонага ў Наднёмане стала аб'ектам увагі нашага календара. І прыемна было даведацца, што літаральна па гарачых слядах ініцыятывы "К" распачынаецца праца па аднаўленні сядзібы. Сапраўды, нездарма мы пісалі: **выберы свой дзень для значнай**

Якаў Наркевіч-Ёдка.

вучонага, раскіданы па ўсім свеце. І невыпадкова ў свой час, літаральна 100 гадоў таму, сядзіба Наркевіча-Ёдка Наднёман была разрабавана, а ўсе тэхнічныя ноў-хаў і каштоўныя кнігі адтуль вывезены.

А таму з вялікім энтузіязмам можна вітаць стварэнне Дабрачыннага фонду развіцця навукі, інавацыйных тэхналогій і культуры імя прафесара Якава Наркевіча-Ёдка, адна з асноўных мэт якога — аднаўленне ўнікальнай сядзібы. Як адзначыў старшыня фонду супрацоўнік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат фізіка-матэматычных навук Уладзімір Самуйлаў, менавіта ў Наднёмане навуковец арганізаваў лепшую ў Еўропе метэастанцыю. Паводле ягоных слоў, па ініцыятыве на-

Адзін фонд для адной сядзібы

Сядзіба Наднёман і рэкламнае запрашэнне да яе наведвання.

Інтэрэсы Наркевіча-Ёдка былі на стыку шэрагу навук: фізікі, метэаралогіі, медыцыны, псіхалогіі. З яго імем звязаны працы па электрамагнітным выпраменьваннях газаразраднай плазмы для візуалізацыі жывых арганізмаў ды раслін і практычнае ўжыванне ў медыцыне метаду, вядомага як "Сістэма Ёдка". І менавіта яму належыць прыярытэт у вынаходстве радыё, сістэмы градаадводаў, маштабнага выкарыстання атмасфернай электрычнай энергіі ў сельскай гаспадарцы.

Нагодай чарговы раз прыгадаць імя славутага вучонага стала выданне новай кнігі "Яков Оттонович Наркевич-Иодко (1847 — 1905): библиографический указатель," прэзентацыя якой адбылася ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Я.Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Бібліяграфічны паказальнік уключае звыш 1200 крыніц інфармацыі, у тым ліку пералік навуковых прац Наркевіча-Ёдка, спіс літаратуры пра яго жыццё і навуковую дзейнасць (кнігі, артыкулы з перыядычных выданняў на рускай, беларускай і іншых мовах, што выйшлі ў 1877 — 2009 гг., больш за 100 спасылкаў на архіўныя фонды Беларусі і Расіі, электронныя інфармацыйныя рэсурсы).

Пад час прэзентацыі можна было ўбачыць копіі ўключаных у зборнік артыкулаў з рэдкіх выданняў кнігі і часопісаў XIX — пачатку XX стст. (у тым ліку малавядомы партрэт Наркевіча-Ёдка) і атрыманыя беларускім вучоным электраграфічных здымкаў, якія захоўваюцца ў бібліятэках і архівах замежных краін.

Гэта яшчэ раз пацвярджае, што многія артэфакты, звязаныя з дзейнасцю

вукоўцаў БДУ створаны фонд для адраджэння сядзібы Наднёман перыяду найбольш актыўнай дзейнасці навукоўцаў ў 1870-х — 1890-х гадах. Такім чынам, цягам пяці гадоў плануецца рэстаўрацыя сядзібнага дома, аднаўленне фізічнай і электраграфічнай лабараторыі, метэастанцыі пры захаванні батанічнай каштоўнасці комплексу.

Як падкрэсліў старшыня фонду, на сённяшні дзень сабраны і гатовы для музейнага экспанавання калекцыя навуковага і прыкладнага абсталявання XIX стагоддзя, якая адпавядае перыяду і тэматыцы дзейнасці Наркевіча-Ёдка. На гэтым абсталяванні ў адраджанай сядзібе будуць праводзіцца лабараторныя работы дэманстрацыйнага тыпу.

Плануецца, што сумесная праца навукоўцаў, архітэктараў, беларускіх прадпрымальнікаў і мецэнатаў зробіць Наднёман адным з найбольш цікавых аб'ектаў турыстычнай інфраструктуры Беларусі.

Калектыў установы адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў" глыбока смутныя з прычыны смерці прафесара кафедры інтэр'ера і абсталявання ўстановы адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў" ГАУРЫЛАВА Віктара Георгіевіча і выказвае шчырыя спачуванні родным і бліжкім нябожчыка.

Калектыў установы адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў" выказвае шчырыя спачуванні рэктару Баразне Міхаілу Рыгоравічу ў сувязі з напатакушым яго горам — смерцю брата.

Упраўленне культуры Гродзенскага аблвыканкама выказвае глыбокае спачуванне першаму намесніку генеральнага дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь Уладзіміру Пятровічу Рылатку ў сувязі з напатакушым яго горам — смерцю маці.

Лёс Суціна нагадвае лёс некаторых вялікіх мастакоў мінулага, якія прыйшлі да нас, у XX альбо XXI стагоддзі, пасля пэўнага перыяду забыцця, пасля “другога нараджэння”, як гэта здарылася, напрыклад, з Рублёвым, Эль Грэка. Праўда, Суціна і пры жыцці цанілі і разумелі некаторыя калегі-мастакі ды мецэнаты, але пасля смерці ў 1943 годзе ён быў як бы сунуты на ўзбочыну сусветнага мастацкага працэсу, саступіўшы месца такім грандам жывапісу, як Пікаса, Шагал, Далі, Лежэ, Кандзінскі, Малевіч. Але пасля вайны цікавасць да творчасці Суціна спачатку ўзмацнілася, потым прыціхла, потым зноў узмацнілася, і ў апошнія два дзесяцігоддзі дасягнула літаральна алімпійскіх вышынь. Напрыклад, у Парыжы, на Манмартры, устанавілі бронзавы помнік Суціну, дзе мастак выяўлены ва ўвесь рост, у нізка насунутым на вочы капялюшыку. Таксама і Беларусь, якая за апошнія амаль два стагоддзі не аспрэчвала “пастаянную прапіску” ў чужых краінах столькіх, прыналежных да нашай Бацькаўшчыны, сваіх вялікіх землякоў, пасля вяртання на радзіму імёнаў Ваньковіча, Шагала, Хруцкага, Русчыца, Семашкевіча і некаторых іншых выдатных асоб, звярнулася да асэнсавання і гэтага імя ў прасторы нашай выяўленчай культуры. І першым значным крокам па ўвекавечанні памяці мастака былі публікацыі ў 90-х гадах мінулага стагоддзя ў газеце “Культура” і іншых рэспубліканскіх выданнях нарысаў пра жыццё і творчасць Суціна і адкрыццё ў 2007 годзе пад эгідай UNESCO і Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі экспазіцыі “Прастора Хаіма Суціна” ў Доме дзіцячай творчасці ў Смiлавiчах.

І, наогул кажучы, у апошнія гады Суцін некалькі знянацку стаў самым важным, значным, папулярным і каштоўным жывапісцам свету. Яго актыўна выстаўляюць у Еўропе і Амерыцы, шмат музеяў мараць мець у сваіх калекцыях творы Суціна, якія сёння каштуюць вельмі дорага. Так, тры гады таму на аўкцыёне “Сотбіс” яго невялічкі “Партрэт мужчыны ў чырвоным шаліку” быў прададзены за 17,2 мільёна долараў. Вядома, што сярод пакупнікоў суцінскага жывапісу — арабскія шэйхі, сям’я Чапліных, Ізабэла Раселіні, Фрэнсіс Форд Копала, вядомы выдавец Галімар. Думаю, гэтыя публічныя асобы ўсведамляюць яго сапраўдную каштоўнасць.

Словы Гамлета “Time is out of joint” (узорна: “Стагоддзе скажонае”) — лепшы эпіграф да гратэскавай творчасці Суціна, якая прасякнута адчуваннем непазбежнай катастрофічнасці быцця і не ўпісваецца ў ніякія “ізмы” XX ст., хаця многія мастацтвазнаўцы і спрабавалі “ўціснуць” творцу то ў адзін, то ў другі мастацкі кірунак. Па сутнасці, ён не ўпісваўся ва ўпарадкаваную плынь жыцця, бо быў як бы “рэччу ў сабе”, пакутніцай уразлівай плошчы. Ён мог бы параўнаць сябе з бадлераўскім “бясцільным, нязграбным, смешным” альбатросам, з якога здзекуецца дзеля жарту грубая матрасня. І Суцін, які “лунаў пад навальніцай, ва ўрагане, непакорны лёсу” не мог хадзіць па зямлі “сярод свісту і ляяні”, бо перашкаджаў яму “велізарныя крылы”. Вобразна кажучы, ён і быў крылатым вандроўнікам, але меў... зварыную інтуіцыю. Ён, можа, сам таго не ўсведамляючы, падсвядома адчуваў увесь трагізм часу, трагізм жыцця “маленькага чалавека”, пакрыўджанага і зняважанага, увесь жах сваёй эпохі. Так жывёлы, птушкі і насякомыя адчуваюць набліжэнне стыхійнага бедства. Таму лёс Суціна, увесь яго душэўны склад, нягледзячы на безумоўнасць позняй славы, у такой жа ступені супярэчлівыя, як ягоны жывапіс, у якім чырванее і палае агнём кожны сантыметр палатна, яскрава выяўляючы разгубленасць і боль усяго нязграбнага, сапсаванага жыцця мастака. Хіба не сведчыць пра гэта хаця б “Аўтапартрэт” 1917 года?

Ну, Пабла Пікаса добра разумеў моц таленту Суціна, калі ў сваёй майстэрні павесіў ягоны трывожны “Парыж уначы”. Дарэчы, Пікаса быў з тых нямногіх, хто ішоў 10 жніўня 1943 года за чорным катафалкам з труной Суціна ў бок манпар-

наскіх могілак, нягледзячы на страшэнную спёку. Хаця той-сёй з крытыкаў казаў, што Суціна нібы таемна хавалі глыбокай ноччу некалькі чалавек, у тым ліку Пікаса, пэты Макс Жакоб і Жан Както. І што Жакоб адразу пасля пахавання, за агароджай могілак, быў арыштаваны. Таксама няпраўда. Мiane проста бянтэжаць такія вось дзіўныя дэталі. Адкуль яны ўзяты? Жакоб у той час быў далёка ад Парыжа: хаваўся ад немцаў у бенедыкцінскім манастыры Сен-Бенуа-Сюр-Луар. Яго ўзялі гестапаўцы толькі ў сакавіку 1944 года і кінулі ў турму Арлеана, а потым — у канцлагер Дранск, дзе ён і памёр. Както таксама адсутнічаў на пахаванні Суціна. А вось Пікаса не спалохаўся расавых законаў фашысцкіх акупацыйных улад і прышоў правесці ў апошні шлях свайго сябра маладосці...

...Тады стаяла цішыня, амаль здранцвенне. Трагічныя цудадзей, якія скінуў з гэтага свету падманлівае покрыва,

упершыню, нарэшце, знайшоў спакой у бездані небыцця. Спакой пасля запозненай аперацыі з прычыны абвостранай язвавай хваробы, якая перайшла ў перытаніт... А амаль побач размяшчаліся магілы Гі дэ Мапасана (які пайшоў з жыцця ў год нараджэння Суціна), таго самага “альбатроса”, “праклятага пэты” Шарля Бадлера, скульптара Эміля Бурдэля, кампазітара Камілія Сен-Санса. Праз 24 гады тут з’явілася і магіла сябра і земляка Суціна — выдатнага мастака XX ст. Осіпа Цадкіна...

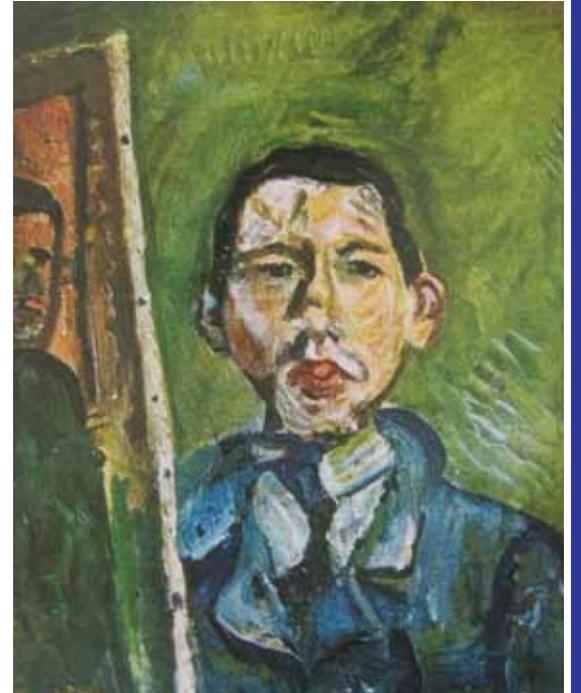
З таго дня, мабыць, і сталі паступова нараджацца першыя легенды і міфы пра вялікага дзівака са Смiлавiчаў. І што атрымлівалася? У шматлікіх еўрапейскіх артыкулах, альбомах, мастацтвазнаўчых даследаваннях, энцыклапедыях пачалі сустракацца, напрыклад, такія перлы: Суцін — “выхадзец з літоўскай вёскі Смiлавiчы пabлiзу Мiнска”; “нараджэўся ў Вiльнюсе”; “памёр ад пухліны, якая з’ела

ягоны мозг”... Пішуць аб “літоўска-яўрэйскім” або “расійска-яўрэйскім паходжанні” творцы — і ні слова пра тое, што яго радзіма ўсё ж — этнічная тэрыторыя Беларусі. Так, сапраўды, яна ў момант з’яўлення на свет мастака была ўжо сто гадоў пад Расійскай імперыяй. Этнічная Беларусь бадай ніколі не называлася біёграфамі Марка Шагала, Аскара Мешчанінава і Осіпа Цадкіна, Александры Экстэр, Марка Роткі, Жака Ліпшыца, Льва Бакста і Іллі Гінцбурга, іншых выбітных выхадцаў з нашай зямлі...

А вось яшчэ адна тыповая збітая фразы, якая стала хадзячай у суцінскай біяграфіі: “...Нараджэўся ў глухім, Богам забытым мястэчку Смiлавiчы”. А адзін з “суціназнаўцаў” нават дадаў, што вокны дома Суціных у Смiлавiчах выходзілі проста... на Заходнюю Дзвіну! Якая Дзвіна?

сяброўкамі, адной з якіх была Марыя Вараб’ева-Стэбельская — знакамітая Марэўна, аўтарка цікавых мемуараў “Маё жыццё з мастакамі “Вулля”. Вось фрагмент з гэтай кнігі: “Ведаеш, Марэўна, — сказаў мне Суцін у час нашай апошняй сустрэчы ў Парыжы, — мне і сёння паранейшаму тужліва думаць аб тым, як маці адмаўляла сабе ва ўсім дзеля мяне. Пракарміць адзінаццаць дзяцей! Нават больш — дванаццаць: мой бацька быў як дзіця. Заўсёды галодны. Ён часам адбіраў у мяне крыкі ежы проста з талеркі. Як маці было бачыць усё гэта? Яна, няшчасная, аддавала мне апошняе. Я ўпэўнены, што яна памерла ад ліхіх прыгод!...” І яшчэ:

Яшчэ гадоў пятнаццаць таму пра яго ў Беларусі мала што было вядома. Ды і ў расійскім мастацтвазнаўстве ягонае імя калі і згадвалася, дык толькі ў шэрагу мастакоў-эмігрантаў так званай Парыжскай школы. Між тым, сучаснікі лічылі яго зоркай першай велічыні. Яго высока цанілі Мадзільяні і Пікаса, Лежэ і Цадкін, Фальк і Маціс, Ліпшыц і Мешчанінаў. Канстанцін Каровін лічыў гэтага мастака самым буйным жывапісцам Францыі нароўні з Манэ, Сезанам і Рэнуарам. Карціны нашага героя сёння ўпрыгожваюць лепшыя нацыянальныя і прыватныя музеі ды галерэі Францыі, ЗША, Японіі, Англіі, Германіі, Ізраіля, Італіі. Аднак на радзіме, у Беларусі, няма ніводнага жывапіснага твора, нават малюнка Хаіма Суціна. Зрэшты, як і ў Эрмітажы, Пушкінскім музеі і Трацякоўцы...

Х.Суцін. “Аўтапартрэт”.

Хаім Суцін. Па той бок міфаў

Х.Суцін. “Шартрскі сабор”.

Там працякае Волма! А што да “глухога мястэчка”, дык скажу для будучых біёграфіаў мастака, асабліва — для замежных, наступнае. Смiлавiчы, што знаходзяцца за 32 кіламетры ад Мінска, пры шашы Мінск — Магілёў, вядомыя з канца аж XVI ст. як літвінскія (не літоўская!) вёска Мінскага павета. У розныя часы ёй валодалі Бакштанскія, Сапегі, Завішы, Агінскія, Манюшкі. З 1795 года Смiлавiчы былі цэнтрам воласці Ігуменскага павета. У год нараджэння Хаіма Суціна — гэта значыць, студзень 1893 года — тут размяшчаліся больш за 500 двароў і жыло каля 3500 жыхароў, працавалі два земскія народныя вучылішчы, дзве царкоўна-прыхадскія школы, мячэць, пяць яўрэйскіх малітоўных дамоў, царква, касцёл Святога Вінцэнта і кляштар місіянераў, які можна пабачыць на малюнку Напалеона Орды 1870 года. Было таксама некалькі крамаў, гарбарняў, дзве карчмы і іншыя выгоды. А яшчэ суконная фабрыка — прататып сённяшняй знакамітай валюшна-лямцавай фабрыкі, дзе робяць валёнкі, вельмі запатрабаваныя турыстамі.

Яшчэ падкрэслію, што на вачах маленькага Хаіма ў Смiлавiчах ішло будаўніцтва новага двухпавярховага рэпрэзентацыйнага будынка Манюшкаў побач са старым палацам, у якім увасобілася праца трох знакамітых пакаленняў Манюшкаў і Ваньковічаў. Тут калісьці былі бальная зала з каштоўнымі люстрамі і бильярдная, шмат карцін, сярод іх зіхацела палатно Валенція Ваньковіча “Адам Міцкевіч на гары Аю-Даг”, аматарскі тэатр, якому магілі пазаздросціць і акцёры-прафесіяналы, а таксама шмат старажытных рукапісаў і архіваў ВКЛ. Я ўжо не кажу пра цудоўны парк з экзатычнымі дрэвамі і ліпавымі алеямі, якія цягнуліся на сотні метраў, аж да ракі Волмы. Кажуць, што ад той алеі і сёння захаваліся некаторыя дрэвы: чорная сасна, піхта аднакаляровая, лістоўніца Кемпфера, клён серабрысты і белая шаўкоўніца.

Большасць даследчыкаў творчасці Суціна піша, што мастак ніколі не згадваў сваю малую радзіму і сваё дзяцінства. І зноў не так. Узгадваў, і неаднойчы, асабліва — у размовах з блізкімі сябрамі ды

“Суцін любіў расказваць пра дзяцінства і юнацтва, пра працу і свае надзеі, пра мастакоў і іншых людзей. Я адчувала ў ім адзіноцтва аблуднай душы...”

Мне думаецца, дзіцячыя перажыванні, вечныя абразы (у сям’і Хаіма называлі спімаком, паразітам, дармаедам, які малое чорт ведае што, замест таго, каб вучыцца кравецтву) пакінулі ў Суціна незагойную рану на ўсё жыццё, што, магчыма, і адбілася на “псіхалогіі” яго нязвычайнага жывапісу, дзе рэалістычныя і фантастычныя вобразы часцяком даведзены да моцнага гратэску.

У 1907-м 14-гадовы Хаім апынуўся ў Мінску, дзе, можна сказаць, выпадкова стаў наведваць (разам з Міхаілам Кікоіным — паводле розных крыніц — юнаком ці то з Гомеля, ці то з Рэчыцы, будучым “прынцам французскага жывапісу”) прыватную Рысавальную школу мастака Янкеля (Якава) Кругера, якая тады знаходзілася па вуліцы Петрапаўлаўскай, у доме Ф.К. Венгржэцкага (цяпер — вугал праспекта Незалежнасці і вуліцы Энгельса па няцотным баку). “Калі я вучыўся ў школе, у Мінску, — расказвае Суцін Марэўна, — нас, канешне, прымушалі маляваць, і настаўнікі лялі мяне за тое, што я маляваў не як усе. Запэўніваю цябе (г. зн., Марэўна. — Б.К.), я мог, але не так, як ім хацелася, і не так, як гэта рабілі іншыя. А калі трэба было нарысавач вугалем якога-небудзь Апалона, Венеры або Мінервы, — якую я атрымліваў асалоду! Я рысаваў для іх багоў! Яны ўсе былі падобны да старых са Смiлавiчаў!”...

У 1910 годзе пры матэрыяльнай падтрымцы аднаго добрага чалавека абодва яны — Суцін і Кікоін — выправіліся ў Вільню і паступілі ў Рысавальную школу вядомага настаўніка і мастака Івана Трутнева, дзе праз пару дзён пазнаёміліся з Паўлам (Пінхусам) Крэменем, родам з мястэчка Жалудок Віленскай губерні (цяпер — Гродзенская вобласць). Падкрэслію, што ўсе тры, ураджэнцы Беларусі, праз які-небудзь дзясятак гадоў зробіцца свяціламі найноўшага французскага жывапісу XX стагоддзя...

(Працяг будзе.)
Барыс КРЭПАК

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

- Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:

- "Рускі жанравы жывапіс XIX — першай чвэрці XX стагоддзя".
- Вываўка "Мастацтва Узбекістана са збораў НММ РБ". Да 24.02.2011 г.
- Вываўка да 140-годдзя Фердынанда Рушчыца. Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ".
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст.

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.

- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі
р-н,
Гродзенская
вобл.
Тэл.:
(8-01596) 2
30 35.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Вываўка твораў В.Альшэўскага, М.Баразны, У. Зінкевіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

- "Хараставы славянскага ўзору".

МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222)
22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя. "Культура I-й пал. XIX ст."

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул.

К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
- "Старажытная Беларусь"
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"
- "3 крыніцы адвечнай прыгажосці"
- "Водбліскі ваеннай славы" (еўрапейская зброя і вайсковае абмундзіраванне XIX — 1-й пал. XX стст.).

Выстаўкі:

- "Павел Валынцэвіч. Фоталетапіс даўжынёй у паўстагоддзя"
- "Полацкі залаты скарб"
- "Пачатак. Музей

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.
Выстаўкі:

- "Дарагі мой каляндар"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск,
вул. Янкі
Купалы, 4.
Тэл.:
227 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя "Жыццё і творчасць Янкі Купалы".

- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў "Дзядзька Янка, добры дзень!"
- "Курганы шмат чаго нам гавораць" (да 100-годдзя з моманту

і замежжа".

■ "Спадарожнікі дзяцінства".

- "Беларускія пісьменнікі XX стагоддзя ў творах выяўленчага мастацтва".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ Пастаянная экспазіцыя: "Смерць — гэта не правасуддзе".

- "Смерць — гэта не правасуддзе".
- "Как молоды мы были... Семейный альбом".
- "Савецкае грамадства і вайна

мастака **Валерыя Бандарчука.**

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
- "Чырвоная гасцеўня".
- "Зала ўрачыстых прыёмаў".
- Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокальны паверх паўднёвай галерэі). Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў

Выстаўкі:

- "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
- "Повязь часоў".
- "А па начах мне сняцца коні..."

вагоне, у партызанскай зямлянцы.

■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
Выстаўкі:

- "Айчынная вайна 1812 года" (з фонду Кобрынскага ваенна-гістарычнага музея імя А.В. Суварова).
- "Музей крміналістыкі".
- Ваенная тэхніка на адкрытай пляцоўцы.

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс:
290 60 10.

- "Калядны фэст". Да 30.01.2011 г.
- "Нам засталася спадчына...". Да 30.01.2011 г.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац
Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

■ "Ёлачны базар".
Да 22.01.2011.

ГАЛЕРЭЯ
ТЫЗЕНГАЎЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгаўза, 4.
Тэл./факс:
(8-0152)
72 27 57.

■ Вываўка работ беларускіх мастакоў.
■ Вываўка "Мелодыі горада" студыі "Прамень".

КАРШІННАЯ
ГАЛЕРЭЯ
Г. ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул.
Карповіча, 4.
Тэл.:
(8-0232)
77 75 20.

Экспазіцыя:

- "Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка".
- Вываўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.

Выстаўкі:

- Вываўка работ **Аляксандра Ісачова і Алега Арлова.**
- Вываўка "Лунаючыя кветкі".

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- "Вышыўка Наталлі Коршак".
- "Свет зьяроў Гомельшчыны".
- Куток жывых экзатычных рэптылій. *Зімовы сад.*
- Свет субтрапічных раслін жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Ваенна-гістарычная экспазіцыя, прысвечаная гісторыі Гомельшчыны.
- Лакальныя экспазіцыі ў санітарным

УВАГА!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА САКАВІК І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2011 ГОДА!

**Падпісныя індэксы:
індывідуальная
падпіска — 63875,
ведамасная
падпіска — 638752.**

Паспяшайцеся на пошту!

беларускай моды".

Дом-музей ІЗ'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя ІЗ'езда РСДРП".
- "Чароўныя лапічкі для сына і дачкі". Да 28.01.2011 г.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.:
294 91 96.

- Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

напісанна паэмы "Курган").

- "Плянучы будучыні ў вочы..." (да 65-годдзя з дня адкрыцця першай экспазіцыі музея).

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:

- "Святло стагоддзяў".
- "Свет шчодры. Свет мяне паўторыць..." (да 80-годдзя з дня нараджэння У.Караткевіча).
- "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".
- "Пушкінскія музеі Расіі

1941 — 1945".

■ "Вітражы партызанскай мудрасці і кемлівасці".
Да 12.05.2011.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл.
Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

- "Чараўніцтва і магія" (вываўка васьковых фігур).
- Вываўка "Арт-ёлка-2011".
- Вываўка-кірмаш "Лялькі-абярэгі".
- "Жыццё як застылае кіно".
- "ЗД. Стэрэапіс па тканіне".
- Вываўка памяці

ТЭАТРЫ*

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І
БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай
камуні, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

■ 28 — "Снягурка"

М.Рымскага-Корсакава.
РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ

г. Мінск, вул.
Крапоткіна, 44.
Тэл.: 334 60 08.

- 22 — "Сублімацыя любові" А. Дэ Бенедэціці.
- 23, 24 — "Мужчыны на грані нервовага зрыву" М.Мілюажа.

- 25 — "Палёты з анёлам" З.Сагалава.
- 26 — "Каласы пад сярпом тваім" У.Караткевіча.
- 27 — "Сонечка" А. Папова.
- 27 — "Дзённік паэта" С. Кавалёва.

БЕЛАРУСКІ
ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

- 22 — "Прыгоды брэменскіх музыкаў" А.Грыненкі.
- 22 — "Весёлая ўдава"

Ф.Легара.

- 23 — "Чырвоны Каптурчык. Пакаленне NEXT" А.Рыбнікава.
- 23 — "Мая жонка ілгуня" В.Ільіна, В.Лукашова.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР
"ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 22 — "Загубленая душа, або Пакаранне грэшніка" Я.Баршчэўскага.
- 23 — "Асцярожна, Соня!" А.Усачова.
- 29 — "Ладдзя распачы" У.Караткевіча.

